

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

AHİLER
Kalkınma Ajansı
Geleceğe Yön Verir

TR71 BÖLGESİ KADIN KOOPERATİFLERİ ARAŞTIRMA RAPORU

www.ahika.gov.tr

2022

AHİLER KALKINMA AJANSI

Cevher Dudayev Mahallesi

Vatan Caddesi No:42/1 Merkez / NEVŞEHİR

Tel: +90 384 214 36 66

Faks: +90 384 214 00 46

E- Posta: info@ahika.gov.tr

İnternet Sitesi: www.ahika.gov.tr

Mart 2022

ISBN: 978-605-80925-8-7

Sayfa Sayısı: 62

TR71 Bölgesi Kadın Kooperatifleri Araştırma Raporu

Yayın Sahibi

Ahiler Kalkınma Ajansı

Yayına Hazırlayanlar

Didem Cihangir

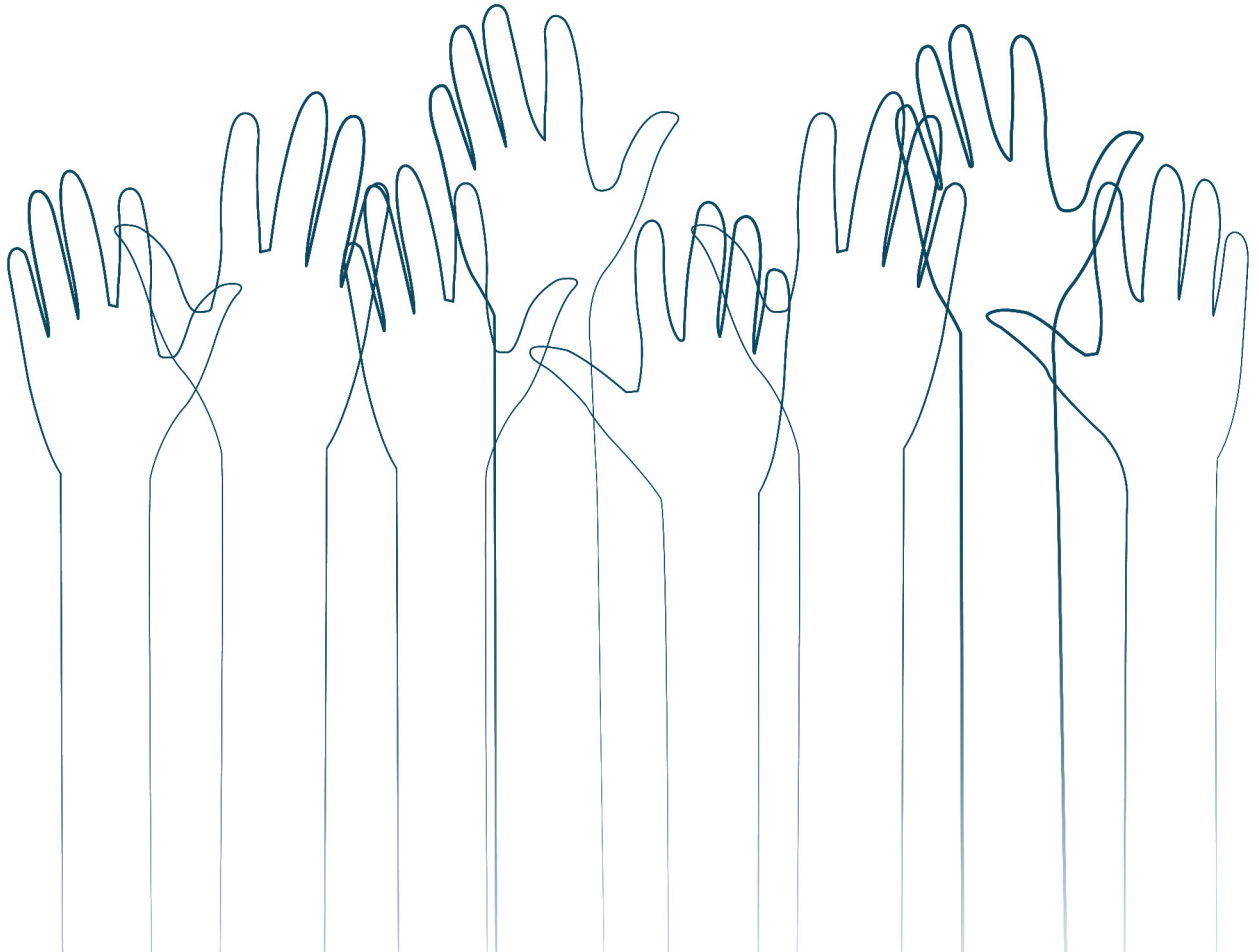
Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekilde ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz. Hazırlanmış olan çalışmanın tüm hakları Ahiler Kalkınma Ajansı'na aittir. Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan işbu çalışmadan kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

TR71 BÖLGESİ KADIN KOOPERATİFLERİ ARAŞTIRMA RAPORU

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	1
TABLolar VE ŞEKİLLER	2
GİRİŞ	4
I. KOOPERATİFÇİLİK.....	5
1. Kooperatif Kavramı	7
2. Kooperatif İlkeleri	7
2.1. Gönüllülük ve Açık Üyelik İlkesi	7
2.2. Demokratik Üye Kontrolü İlkesi	7
2.3. Üye Ekonomik Katılımı İlkesi	8
2.4. Özerklik ve Bağımsızlık İlkesi	8
2.5. Eğitim Öğretim ve Bilgilendirme İlkesi	8
2.6. Kooperatifler Arası İş Birliği İlkesi	8
2.7. Toplumsal Sorumluluk İlkesi	8
3. Kooperatiflerin Sınıflandırılması.....	9
3.1. Faaliyet Türlerine Göre.....	9
3.1.1. Üretim Kooperatifleri.....	9
3.1.2. Tüketim Kooperatifleri.....	9
3.1.3. Kredi Kooperatifleri.....	9
3.1.4. Yapı ve İş Yeri Kooperatifleri.....	9
3.1.5. Diğer Kooperatifler	9
3.2. Hukuksal Düzenlemelere Göre	10
3.2.1. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa Tabi Kooperatifler	10
3.2.2. Özel Kanunlara Tabi Kooperatifler	10
4. Türkiye'deki Kooperatif Mevzuatı	10
II. KADIN KOOPERATİFLERİ VE KADIN KOOPERATİFLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR BÖLGESEL KALKINMAYA ETKİLERİ.....	13
1. Kadın Kooperatifi Kavramı.....	15
2. Türkiye'de Kadın Kooperatifçiliğinin Gelişimi	15
3. Kadın Kooperatiflerinin Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınmaya Etkileri.....	16
III. TR71 BÖLGESİ KADIN KOOPERATİFLERİNE YÖNELİK SAHA ARAŞTIRMASI.....	21
1. Araştırmanın Amacı	23
2. Araştırma Yöntemi	23

3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	23
4. Araştırmanın Kapsamı ve Varsayımlar.....	23
5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	23
6. Araştırma Bulguları.....	24
6.1. Kadın Kooperatiflerinin Genel Profili.....	24
6.1.1. TR71 Bölgesinde Bulunan Kadın Kooperatifleri.....	24
6.1.2. Saha Araştırması Kapsamında Görüşülen Kadın Kooperatifleri.....	25
6.1.3. Faaliyet Süresi.....	26
6.1.4. Ortak Sayısı.....	26
6.1.5. Kadın Kooperatifleri Neden Kurulmaktadır?.....	28
6.1.6. Kadınlar Kooperatif İşletmeyi Nereden ve Nasıl Öğreniyor?.....	28
6.1.7. Faaliyet Alanları ve Gelir Getirici Ürün ve Hizmetleri.....	29
6.1.8. Kadın Kooperatiflerinin Gelir Kaynakları Nelerdir?.....	31
6.1.9. İş Birliği Yaptığı Kurum/Kuruluşlar ve İş Birliği Alanları.....	33
6.1.10. Kadın Kooperatiflerinin Karşılaştığı Sorunlar Nelerdir?.....	34
6.1.11. Hibe ve Destek Arama Kapasitesi.....	35
6.1.12. Kadın Kooperatiflerinin İhtiyaçları Nelerdir?.....	36
6.2. Kadın Kooperatifi Ortakları ve Çalışanlarının Genel Profili.....	37
6.2.1. Demografik Özellikleri.....	37
6.2.2. Kooperatifte Geçirdikleri Süre ve İş Bölümü.....	39
6.2.3. Daha Önceki İş Deneyimleri.....	40
6.2.4. Kooperatiften Elde Ettikleri Gelir.....	41
6.2.5. Sosyal Güvence Durumu.....	41
6.2.6. Kadın Kooperatiflerine Katılma Nedenleri.....	42
6.2.7. Aile ve Çevrelerinin Bakış Açısı.....	42
6.2.8. Kooperatif Aracılığıyla Aldıkları Eğitimler.....	43
6.2.9. Kişisel ve/veya Mesleki Gelişimlerine Katkısı.....	44
6.2.10. Karşılaştıkları Engel ve Sorunlar.....	45
6.2.11. Kadın Kooperatiflerinin Etkileri.....	46
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	48
KAYNAKÇA	50
EK 1: ANKET FORMLARI	52

KISALTMALAR

AJANS: Ahiler Kalkınma Ajansı

BM: Birleşmiş Milletler

CCA: Canadian Cooperative Association, Kanada Kooperatifler Birliği

CICOPA: International Organisation of Industrial and Service Cooperatives, Uluslararası Sanayi ve Hizmet Kooperatifleri Örgütü

ICA: International Co-operative Alliance, Uluslararası Kooperatifler Birliği

KEDV: Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı

KEİG PLATFORMU: Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi Platformu

KGM: Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü, Esnaf, Sanatkârlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü

TR71 BÖLGESİ: Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde

UNDP: United Nations Development Programme, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

TABLolar VE ŞEKİLLER

Tablo 1: Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Kadın Kooperatifleri.....	18
Tablo 2: TR71 Bölgesinde Bulunan Kadın Kooperatiflerinin İllere Göre Dağılımı	24
Tablo 3: Saha Araştırmasına Katılan Kadın Kooperatiflerinin İllere Göre Dağılımı.....	25
Tablo 4: Kadın Kooperatiflerinin Kurulma Nedenleri	28
Tablo 5: Kooperatif İşletmeyi Nasıl Öğrendiniz?	29
Tablo 6: Kadın Kooperatiflerinin Gelir Getirici Ürün ve Hizmetleri	30
Tablo 7: Kadın Kooperatiflerinin İlk Kuruluş Yatırımı.....	33
Tablo 8: Kadın Kooperatiflerinin Belediyelerden ve Diğer Kamu Kurumlarından Yardım Görme Durumları	33
Tablo 9: Kadın Kooperatiflerinin İş Birliği Yaptığı Kurum/Kuruluşlar	33
Tablo 10: Kadın Kooperatiflerinin Karşılaştığı Sorunlar	34
Tablo 11: Kadın Kooperatiflerinin Hibe Destek Arama Kapasitesi	36
Tablo 12: Kadın Kooperatiflerinin İhtiyaçları	36
Tablo 13: Evin Geçimini Kim ya da Kimler Sağlıyor?	39
Tablo 14: Katılımcıların Kadın Kooperatiflerine Katılma Nedenleri	42
Tablo 15: Katılımcıların Karşılaştığı Engel ve Sorunlar	45
Tablo 16: Kadın Kooperatiflerinin Katılımcılar Üzerindeki Olumlu Etkileri	47
Şekil 1: TR71 Bölgesinde Bulunan Kadın Kooperatiflerinin İllere Göre Dağılımı.....	25
Şekil 2: Kadın Kooperatiflerinin Faaliyet Süresine Göre Dağılımı.....	26
Şekil 3: Kadın Kooperatiflerinin Ortak Sayısına Göre Dağılımı	27
Şekil 4: Kadın Kooperatifi Ortaklarının Cinsiyete Göre Dağılımı.....	27
Şekil 5: Kooperatifçilik Eğitimi Aldınız mı?.....	29
Şekil 6: Kadın Kooperatiflerinin Faaliyet Alanları	30
Şekil 7: Kadın Kooperatiflerinin Faaliyetlerini Yürüttüğü Binanın Mülkiyet Durumu	31
Şekil 8: Kadın Kooperatiflerinin Gelir Kaynakları.....	32
Şekil 9: Kadın Kooperatiflerinin Ortalama Yıllık Geliri.....	32
Şekil 10: İş Birliği Alanları	34
Şekil 11: Kadın Kooperatiflerine Hibe/Destek Sağlayan Kurum/Kuruluşlar	36

Şekil 12: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	37
Şekil 13: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	37
Şekil 14: Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı.....	38
Şekil 15: Katılımcıların İkamet Ettiği Konutunun Mülkiyet Durumu	38
Şekil 16: Evinizde Bakıma Muhtaç Biri Var mı?	39
Şekil 17: Katılımcıların Kooperatifte Geçirdikleri Süre.....	40
Şekil 18: Daha Önce Başka Bir İşte Çalıştınız mı?	40
Şekil 19: Katılımcıların Kooperatiften Elde Ettikleri Gelir	41
Şekil 20: Katılımcıların Sosyal Güvence Durumu.....	42
Şekil 21: Kooperatife Katıldıktan Sonra Ailenizin ve Çevrenizin Size Bakış Açısı Hangi Yönde Değişti?	43
Şekil 22: Kooperatif Aracılığıyla Herhangi Bir Eğitim Aldınız mı?	43
Şekil 23: Kooperatifin Kişisel ve/veya Mesleki Gelişiminize Olumlu Yönde Katkısı Olduğunu Düşünüyor musunuz?	44
Şekil 24: Kooperatifteki Diğer Çalışma Arkadaşlarınızın Size Olumlu Yönde Katkısı Olduğunu Düşünüyor musunuz?	44
Şekil 25: Kooperatifte Çalışmaya Başladıktan Sonra Ailenizdeki Kararlara Katılımınızın Arttığını Hissettiniz mi?	45

GİRİŞ

Kooperatifler; ortaklarının ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan, dayanışma, iş birliği, eşitlik gibi etik değerlere göre hareket eden tüzel kişiliğe sahip oluşumlardır. Kooperatifçilik Türkiye’de yüzyıldan daha uzun zamandır istihdam olanakları yaratmak, ürün ve hizmet sağlamak, atıl kaynakları yeniden ekonomiye kazandırmak üzere uygulanan bir modeldir (KEDV ve CCA, 2015: 19). Kadın kooperatifçiliği ise nispeten daha yeni bir kavram olup, Türkiye’de ilk örneklerine 2000’li yılların başında rastlanmaya başlanmıştır (KGM, 2012: 11).

Ekonomik kalkınmaya yaptığı katkı kadar sosyal yönüyle de ön plana çıkan kadın kooperatifleri bir kalkınma çözümü olarak gitgide daha fazla popülerleşmekte ve ön plana çıkan bir örgütlenme modeli sunmaktadır. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de özellikle son dönemde, birçok aktörü içinde barındıran geniş bir sosyo-politik çevrede, kadın kooperatiflerinin ekonomik ve sosyal kalkınma açısından geçerli, uygulanabilir ve etkili bir model olduğu konusunda genel bir görüş birliği oluşmuştur. Kooperatifler, kadınların özellikle de kırsal kesimde yaşayan ve istihdamın dışında kalan kadın guruplarının sosyal ve ekonomik hayata katılımını artırmak ve örgütlenmeye yönelik arayışlarını çözüme kavuşturmak için daha sık gündeme getirilir hale gelmiştir (KEİG, 2015: 15).

Bu araştırma raporunun amacı, kadın kooperatiflerine yönelik genel bir kavramsal çerçevesi olarak TR71 Bölgesinde (Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde) bulunan vefa faaliyetlerinin çoğunluğunu bu bölgede yürüten kadın kooperatiflerinin mevcut durumunu, ortaklık yapısını, örgütlenme ve fon sağlama kapasitesini, faaliyet alanlarını, karşılaştıkları sorunları ve ihtiyaçlarını ortaya koymaktır.

Toplam üç bölümden oluşan raporun birinci bölümde; öncelikle kooperatifin tanımı yapılarak 1995 yılında Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA-International Co-operative Alliance) tarafından kabul edilen ve uygulamaya konulan kooperatifçilik ilkelerine yer verilmiş, kooperatiflerin sınıflandırılması ve Türkiye’deki kooperatif mevzuatı irdelenerek kooperatifçilik sektörünün genel görünümü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde; kadın kooperatifi kavramı, kadın kooperatifçiliğinin Türkiye’deki gelişimi ve kadın kooperatiflerinin sürdürülebilir kalkınmaya etkisi Birleşmiş Milletlerin (BM) Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına yaptığı katkı çerçevesinde ele alınarak genel bir kavramsal çerçeve sunulmuştur.

Üçüncü yani son bölümde ise; TR71 Bölgesinde yürütülen saha çalışmaları kapsamında elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın hedef kitlesini bölgede bulunan ve faaliyetlerini ağırlıklı olarak bulundukları bölgede yürüten kadın kooperatifleri oluşturmaktadır. Araştırmada nicel ve nitel analiz yöntemleri birlikte kullanılmış olup nitel araştırma yöntemlerinden literatür tarama tekniği, nicel araştırma yöntemlerinden ise anket tekniği tercih edilmiştir. Saha araştırmaları sırasında kullanılmak üzere iki farklı anket formu tasarlanmış, bu kapsamda 16 kadın kooperatifine ulaşılmış, 16’sı kooperatif yöneticisi olup 38’i ortak veya çalışan olmak üzere toplam 54 kişiye anket uygulanmıştır. Saha araştırmasından elde edilen bulguların Ajansın bu alandaki politika, program ve faaliyet geliştirmeye yönelik çalışmalarında yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

I.

KOOPERATİFÇİLİK

1. Kooperatif Kavramı

Latin kökenli “cooperatio” kelimesinden türetilen kooperatif kısaca birlikte iş yapmak, iş birliği anlamına gelmekte, iş birliğine dayalı ekonomik ve sosyal faaliyetler, kooperatif faaliyetleri olarak ifade edilmektedir. Ulusal kooperatif birliklerini uluslararası düzeyde temsil eden Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA-International Co-operative Alliance) kooperatifi “müşterek sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen bir işletme yoluyla ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaç ve isteklerini karşılamak için gönüllü olarak bir araya gelen kişilerin oluşturduğu özerk bir birlik” olarak tanımlamaktadır. Kooperatifçilik kendi kendine yardım, öz sorumluluk, demokrasi, eşitlik, dayanışmanın yanı sıra dürüstlük, şeffaflık, açıklık, sosyal sorumluluk, başkalarını önemseme gibi etik değerlere dayanmakta olup (<https://www.ica.coop>) kooperatif türleri farklı olsa da hepsi aynı uluslararası tanıma göre şekillenmektedir (KEDV ve CCA, 2015: 27).

2. Kooperatif İlkeleri

1895 yılında kurulan ICA, kooperatifler arasında etkileşim ve iş birliğini artırmak için bir forum işlevi görmektedir. Birliğin, üyeleri arasında iş ilişkileri ve ortaklıklar geliştirmek, bölgesel ve uluslararası etkinlikler düzenlemek, destek araçları sağlamak, bilgi birikimini yaymak, ortak eğitim programları ve yayınlar geliştirilmesinde kolaylaştırıcı rol oynamak gibi hedefleri bulunmaktadır. 2021 yılı itibarıyla 112 ülkeden 318 kuruluş bu uluslararası ağa üyedir. Birlik, faaliyetlerini Belçika Brüksel’de bulunan global ofisinden yürütmektedir. Global ofisinin yanı sıra Avrupa, Amerika, Afrika ve Asya Pasifik olmak üzere 4 farklı bölgede faaliyetlerini sürdüren ofisleri de bulunmaktadır. Türkiye de Avrupa ülkelerindeki kooperatiflerin üye olduğu ICA Avrupa Bölgesine kayıtlıdır. Birliğin sektöre yaptığı en önemli katkı kooperatifçiliğin uluslararası anlamda tanınırlığına da büyük etkisi olan yedi evrensel kooperatifçilik ilkesini oluşturmuş olmasıdır. ICA tarafından 1995’te İngiltere’nin Manchester kentinde yapılan kongrede kabul edilen ve uygulamaya koyulan kooperatifçilik ilkeleri aşağıdaki gibidir (<https://www.ica.coop>):

2.1. Gönüllülük ve Açık Üyelik İlkesi

Kooperatifler gönüllülük ve açık üyelik ilkesine dayanan kuruluşlardır. Sosyal, politik, dini, ırksal ve cinsiyet herhangi bir ayırım gözetmeksizin kooperatif hizmetlerinden yararlanmak isteyen ve kuruluşun sorumluluklarını yerine getirmeyi kabul eden herkese açıktır. Kooperatife girmek yöneticilerin isteklerine değil, bazı objektif şartların yerine getirilmesine bağlıdır. Bu ilke aynı zamanda ortakların istediklerinde kooperatiftan ayrılacaklarını de ifade etmektedir. Kooperatifin artık kendisine yarar sağlamadığına karar veren ortak, istediği zaman kooperatiftan ayrılabilir (ICA, Guidance Notes to the Co-operative Principles 2015: 5).

2.2. Demokratik Üye Kontrolü İlkesi

Kooperatifler demokratik kuruluşlardır. Birim kooperatif düzeyinde her üye eşit oy hakkına sahiptir. Karar alma ve politika belirleme süreçlerine üyeler aktif olarak katılım sağlar ve yönetime seçilen temsilciler kooperatif üyelerine karşı sorumludur. Aynı şekilde kooperatif üst örgütlenmeleri de demokratik şekilde yapılanmaktadır (ICA Guidance Notes to the Co-operative Principles, 2015:15).

2.3. Üye Ekonomik Katılımı İlkesi

Üyeler, kooperatifin sermayesine adil biçimde katkıda bulunur ve sermayeyi demokratik biçimde kontrol eder. Uygulamada genelde sermayenin bir kısmı kooperatifin ortak mülkiyetindedir. Elde edilen gelir, kooperatifin geliştirilmesi için rezerv (yedek akçe) oluşturmak, üyeleri kooperatifle alışverişleri oranında yararlandırmak (risturn) veya üyeler tarafından onaylanan diğer faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla, belli oranda veya tamamen tahsis edilebilir (ICA Guidance Notes to the Co-operative Principles, 2015: 29).

2.4. Özerklik ve Bağımsızlık İlkesi

Kooperatifler üyeleri tarafından kontrol edilen, kendi kendine yardım ilkesi çerçevesinde faaliyetlerini sürdüren özerk kuruluşlardır. Devlet kuruluşları da dâhil olmak üzere dış kaynak sağlayarak sermaye artırımına gidilirse, bu kooperatifin bağımsız yapısına zarar vermeyecek koşulları sağlanacak şekilde yapılmalıdır. Özel sektörle iş birliği konusuna gelince, bu ilke kooperatiflerin özel sektörle iş birliği yapabileceğini kabul etmekte ancak bunun kooperatifin özek yapısına zarar vermeden yapılması gerektiğini ifade etmektedir (ICA Guidance Notes to the Co-operative Principles, 2015: 45).

2.5. Eğitim Öğretim ve Bilgilendirme İlkesi

Kooperatifler üyelerine, yöneticilerine ve çalışanlarına kooperatifin gelişimine etkin bir biçimde katkı sağlayabilmeleri için eğitim olanakları sağlar. Genel kamuoyunu, kanaat önderlerini ve özellikle gençleri kooperatiflerin iş birliğine dayalı doğası ve faydaları gibi konularda bilgilendirir (ICA, Guidance Notes to the Co-operative Principles 2015: 57).

2.6. Kooperatifler Arası İş Birliği İlkesi

Kooperatifler yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası ağlar aracılığıyla üyelerine en etkin biçimde hizmet eder ve kooperatif hareketini güçlendirir. Kooperatifler, kooperatif faaliyetlerini daha verimli şekilde yürütebilmek için çeşitli düzeylerde iş birliği modelleri geliştirir ve kooperatifçiliğin ulusal ve uluslararası alanda güçlenmesi için çaba harcar (ICA Guidance Notes to the Co-operative Principles, 2015: 71).

2.7. Toplumsal Sorumluluk İlkesi

Kooperatifler, üyelerince belirlenen ve kabul edilen politikalar aracılığıyla toplumun sürdürülebilir kalkınması için çalışır (ICA Guidance Notes to the Co-operative Principles, 2015: 85).

ICA tarafından tanımlanan yedi evrensel kooperatifçilik ilkesi ile kooperatifçiliğin uluslararası düzeyde kabul görmüş temel değerleri belirlenmiştir. Bu ilkeler kooperatifçiliğin esasını oluşturmaktadır ve birbirinden bağımsız değildir. Bu yüzden bir kooperatif değerlendirilirken ilkelerden herhangi birine göre değil tüm ilkelere göre değerlendirilmelidir (Mülayim'den Aktaran Çetin, 2009:39). İlkelerce devrulgulandığı gibi kooperatiflerin, her ortağın eşit oy hakkına sahip olduğu, demokratik, şeffaf, bağımsız, topluma karşı sorumlu, eğitim faaliyetleri etkin yapılar olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Mevcut ilkeler çerçevesinde hareket etmeyen kooperatiflerin kendilerinden beklenen ekonomik, sosyal ve demokratik etki ve sonuçları yaratması mümkün değildir.

3. Kooperatiflerin Sınıflandırılması

Türkiye'deki kooperatifleri faaliyet türleri ve hukuksal düzenlemelere göre iki ayrı başlık altında incelemek mümkündür (Koçtürk, 2006: 121).

3.1. Faaliyet Türlerine Göre

Faaliyet türlerine göre kooperatifleri beş ana başlık altınla toplamak mümkündür. Bunlar üretim, tüketim, kredi ve yapı kooperatifleri ve bu kategorilerde değerlendirilemeyen diğer kooperatiflerdir (Çıkın ve Karacan'dan Aktaran Koçtürk: 2006: 121).

3.1.1. Üretim Kooperatifleri

Üretim kooperatifleri ortaklaşa üretim yapmak için bir araya gelen kişilerden oluşan, (Çetin, 2009: 37) üreticilerinin bir araya gelerek kurdukları kooperatif türüdür (Koçtürk, 2006: 121). Tarımsal kooperatifler, sınaî üretim kooperatifi, satış kooperatifi gibi türleri vardır (Çetin, 2009: 37). Üretim kooperatifleri gerekli ham maddelerin temininden, üretilen ürünlerin değerlendirilmesine kadar birçok farklı amaç için kurulabilmektedir (Koçtürk, 2006: 121).

3.1.2. Tüketim Kooperatifleri

Ortakları tüketici durumunda olan bu kooperatif türünün kurulma amacı ortaklarına daha ucuz mal ve hizmet sunabilmektir. Türkiye'de daha çok gıda, giyim vb. konularda tüketici kooperatiflerine rastlanmaktadır (Koçtürk, 2006: 121).

3.1.3. Kredi Kooperatifleri

Ortaklarının finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan kooperatif türüdür. Kooperatif altında toplanan paralar ortaklarına belli esaslara uygun biçimde kredi olarak kullanılmaktadır (Koçtürk, 2006: 121).

3.1.4. Yapı ve İş Yeri Kooperatifleri

Yapı kooperatifleri ortakların daha düşük maliyetle konut edinebilmesini sağlamak amacıyla kurulan kooperatiflerdir (Çetin, 2009: 37). İnşaatı tamamlanan yapıların ortaklara dağıtılmasıyla kooperatif kapatılır.

3.1.5. Diğer Kooperatifler

Temin, nakliye, eğitim, okul vb. alanlarda kurulan ve yukarıda sıralanan kooperatif türleri arasında yer almayan kooperatif türleri bu başlık altında yer almaktadır (Koçtürk, 2006: 121).

3.2. Hukuksal Düzenlemelere Göre

Türkiye'deki kooperatifler mevzuat açısından değerlendirildiğinde "1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na" tabi olan kooperatifler ve diğer özel kooperatif kanunlarına tabi olan kooperatifler olmak üzere iki başlık altında incelenmesi mümkündür (Koçtürk, 2006: 121-122).

3.2.1. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununa Tabi Kooperatifler

Özel yasalarda kurulan kooperatifler hariç Türkiye'deki kooperatifler "1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na" tabidir (Koçtürk, 2006: 122).

3.2.2. Özel Kanunlara Tabi Kooperatifler

Kooperatifler Kanunu dışında bazı kooperatif türlerine ilişkin özel hükümleri düzenleyen iki özel kanun bulunmaktadır. Bu kapsamda yer alan kooperatifler "1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu" ve "4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun'a" tabidir (Koçtürk, 2006: 122).

4. Türkiye'deki Kooperatif Mevzuatı

Kooperatiflere ilişkin hukuki düzenlemeler farklı yasal kaynaklar altında dağınık halde bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 171. maddesi devletin kooperatifçilik konusundaki rolünü düzenlemektedir. Buna göre "Devlet, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır." 24 Nisan 1969 tarihinde yürürlüğe giren "1163 sayılı Kooperatifler Kanunu" kooperatifçiliği düzenleyen temel kanundur. Kanununda düzenlenmeyen durumlar için, aksine bir açıklama yoksa Türk Ticaret Kanunundaki Anonim şirketlere ait hükümler uygulanır (Kooperatifler Kanunu m. 98). 18 Nisan 1972 tarihinde yürürlüğe giren "1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu" ve 1 Haziran 2000 tarihinde yürürlüğe giren "4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun" ilgili kooperatif ve birliklerin kuruluş ve işleyişlerine ilişkin özel hükümler barındırmaktadır.

"Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını iş gücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir." (Kooperatifler Kanunu m. 1). Bu kooperatif tanımının yalnızca ortakların ekonomik menfaatleri üzerine dayandırılması dikkat çekicidir, ICA tarafından yapılan kooperatif tanımında ise ekonomik ihtiyaçların yanı sıra sosyal ve kültürel ihtiyaçlar ve istekler vurgusu da yapılmaktadır (Aldırmaz Akkaya, 2018: 76).

"Bir kooperatif en az 7 ortak tarafından imzalanacak ana sözleşme ile kurulur." (Kooperatifler Kanunu m. 2). Ancak diğer kooperatiflerden farklı olarak Tarım Satış Kooperatifleri "en az 30 üreticinin" bir araya gelmesiyle kurulur (Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun m. 1).

"Ana sözleşmenin ticaret sicili müdürlüğünde yetkilendirilmiş personel huzurunda imzalanması gerekir" (Kooperatifler Kanunu m. 2). Ana sözleşmenin içeriği kanunla düzenlenmiştir ve kooperatif ana sözleşmesinde aşağıdaki hususlara ait hükümlerin yer alması gerekmektedir.

- i. "Kooperatifin adı ve merkezi,

- ii. Kooperatifin amacı ve çalışma konuları,
- iii. Ortaklık sıfatını kazandıran ve kaybettiren hal ve şartlar,
- iv. Ortakların pay tutarı ve kooperatif sermayesinin ödenme şekli, nakdi sermayenin en az 1/4 nün peşin ödenmesi,
- v. Ortakların aynı sermaye koyup koymayacakları,
- vi. Kooperatiflerin yükümlerinden dolayı ortakların sorumluluk durumu ve derecesi,
- vii. Kooperatifin yönetici ve denetleyici organlarının görev ve yetki ve sorumlulukları ve seçim tarzları,
- viii. Kooperatifin temsiline ait hükümler,
- ix. Yıllık gelir gider farklarının, hesaplama ve kullanma şekilleri,
- x. Kurucuların adı, soyadı iş ve konut adresleri” (Kooperatifler Kanunu m. 4).

Ana sözleşme ilgili Bakanlığa sunulur. “Bakanlığın kuruluşu izin vermesi halinde, kooperatif merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilan olunur.” (Kooperatifler Kanunu m. 3). “Ticaret siciline tescil olan kooperatif tüzel kişilik kazanır.” (Kooperatifler Kanunu m. 7). İlgili Bakanlık faaliyet konularına göre “kooperatifleri sınıflandırmaya, çalışma bölgeleri oluşturmaya, kooperatif kuruluşu için asgari ortak sayısından az olmamak üzere ortak sayısı ve kooperatif kurulmasına yönelik diğer şartlar ile usul ve esasları belirlemeye yetkilidir” (Kooperatifler Kanunu m. 2). İlgili Bakanlık kooperatifin çalışma alanına göre Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı veya Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olabilmektedir.

“Ortak olmak isteyen gerçek ve tüzel kişiler, kooperatif ana sözleşmesi hükümlerini bütün hak ve ödevleriyle birlikte kabul ettiklerini belirten bir yazı ile kooperatif yönetim kuruluna başvururlar. Yönetim kurulu başvuruyu bir ay içinde sonuçlandırır ve başvuru sahibine kararı taahhütlü mektupla veya elden imza karşılığında tebliğ eder.” (Kooperatifler Kanunu m. 8). “Her ortağın kooperatiftan çıkma hakkı vardır” (Kooperatifler Kanunu m. 10). “Kooperatiftan çıkma hakkının kullanılması, ana sözleşme ile en çok 5 yıl için sınırlandırılabilir.” (Kooperatifler Kanunu m. 11). “Kooperatif ortaklığından çıkarılmayı gerektiren sebepler ana sözleşmede açıkça gösterilir. Ortaklar ana sözleşmede açıkça gösterilmeyen sebeplerle ortaklıktan çıkarılamaz. Ortaklıktan çıkarılmaya yönetim kurulunun teklifi ile genel kurulca karar verilir.” (Kooperatifler Kanunu m. 16). “Kooperatife giren her şahıstan en az bir ortaklık payı alınması gerekir. Bir ortaklık payının değeri 100 TL’dir.¹ Kooperatife giren ortaklar en çok 5.000 pay taahhüt edebilir. Kooperatifler üst kuruluşuna iştirak edenler ise en az 50 pay taahhüt ederler.” (Kooperatifler Kanunu m. 19).

Bir kooperatif genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulundan oluşur. “Genel kurul bütün ortakları temsil eden en yetkili organdır.” (Kooperatifler Kanunu m. 42). Kanuna göre aşağıdaki yetkiler sadece genel kurula aittir ve devredilemez.

- i. “Ana sözleşmeyi değiştirmek,
- ii. Yönetim kurulu ve denetçiler kurulu üyeleriyle gerektiğinde tasfiye kurulunu seçmek,
- iii. İşletme hesabıyla bilanço ve gerektiğinde gelir gider farkının bölüşülmesi hakkında karar almak,
- iv. Yönetim ve denetçiler kurullarını ibra etmek,

¹ 14 Temmuz 2009 tarihli ve 15233 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenmiştir.

- v. Kanun veya ana sözleşme ile genel kurula tanınmış olan konular hakkında karar vermek,
- vi. Gayrimenkul alımında ve satımında takip edilecek usul ile alınacak gayrimenkulün niteliğini, yerine ve azami fiyatını, satılacak gayrimenkulün asgari fiyatını belirlemek,
- vii. İmalat ve inşaat işlerinin yaptırılma yöntemini belirlemek,
- viii. Yapı kooperatiflerinde; kooperatifin ortak sayısı ile yapılacak konut veya işyeri sayısını tespit etmek” (Kooperatifler Kanunu m. 42).

“Genel kurul, olağan ve gerektiğinde olağanüstü olmak üzere iki şekilde toplanır. Olağan toplantısının her hesap devresi sonundan itibaren 6 ay içinde ve en az yılda bir defa yapılması zorunludur. Ancak kooperatif üst kuruluşuna ortak olunması ve genel kurul toplantısının gündemine konuyla ilgili madde konulması şartıyla, olağan genel kurul toplantıları en fazla iki hesap dönemini kapsayacak şekilde ve birleştirilerek yapılabilir.” (Kooperatifler Kanunu m. 45). “Genel kurulda her ortak yalnız bir oya sahiptir.” (Kooperatifler Kanunu m. 48). “Kanun veya ana sözleşmede aykırı hüküm bulunmadıkça Genel kurul kararlarında ve seçimlerde oyların yarısından bir fazlasına itibar olunur.” (Kooperatifler Kanunu m. 51).

“Yönetim kurulu, kanun ve ana sözleşme hükümleri içinde kooperatifin faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır. Yönetim kurulu en az üç üyeden kurulur. Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olma zorunluluğu vardır.” (Kooperatifler Kanunu m. 55). “Yönetim kurulu üyeleri en çok 4 yıl için seçilebilir. Ana sözleşmede aksine hüküm yoksa tekrar seçilmeleri mümkündür.” (Kooperatifler Kanunu m. 57).

“Denetim kurulu genel kurul namına kooperatifin bütün işlem ve hesaplarını kontrol eden organdır. Denetim kurulu genel kurul tarafından seçilir, en az bir denetçiden oluşur ve en fazla 4 yıl görevde kalır” (Kooperatifler Kanunu m. 65). “Denetçiler yönetim ve genel kurul toplantılarına katılır ancak yönetim kurulunda oy kullanamaz. Her yıl görüş ve önerilerini yazılı bir raporla genel kurula sunmak zorundadır.” (Kooperatifler Kanunu m. 67).

II.

KADIN KOOPERATİFLERİ VE
KADIN KOOPERATİFLERİNİN
SÜRDÜRÜLEBİLİR
BÖLGESEL KALKINMAYA
ETKİLERİ

1. Kadın Kooperatifi Kavramı

Kadın kooperatifi ifadesi kadınlar tarafından kurulmuş ve işletilmekte olan kooperatifleri ifade etmekte olup aynı zamanda belli kadın gruplarının istihdam arayışlarına çözüm, gelir getirici faaliyetler ve sosyal yaşama katılım gibi kavramlarla da özdeşleşmiş durumdadır (KEİG, 2015: 15).

Kadın kooperatifinin genel anlamda kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır ancak Kadın Kooperatifleri Birliği (SİMURG) kadın kooperatiflerini “İhtiyaç ve öncelikler temelinde hizmet geliştirmek üzere yerel kadın grupları tarafından oluşturulan yapılardır.” şeklinde tanımlamaktadır (KEDV ve CCA, 2015: 38). Bunlar kadınlar tarafından, kadınlar için oluşturulmuş, hem ekonomik hem de sosyal amaçları olan örgütlenmelerdir. Bu tanımın ayrıca İtalya, Yunanistan ve diğer Avrupa ülkelerinde örnekleri bulunan sosyal kooperatifçilik anlayışla da ortak yönleri bulunmaktadır. İtalya’da 08.11.1991 tarihli 381 sayılı Kanun’un 1. maddesinde sosyal kooperatifler “sağlık, eğitim ve başkaca sosyal hizmetlerin güdümü, dezavantajlı grupların iş gücü piyasasına katılımını sağlayacak her türlü faaliyetin sağlanması yoluyla toplumun genel ihtiyaçlarının karşılanması ve kişilerin maddi manevi varlığının geliştirilmesi amacını taşıyan kooperatifler” olarak tanımlanmıştır (Tarman vd. 2020: 39). Ayrıca Uluslararası Sanayi ve Hizmet Kooperatifleri Örgütü’ne (CICOPA-International Organisation of Industrial and Service Cooperatives) göre “Sosyal kooperatifler sosyal hizmet sağlama ve dezavantajlı/dışlanmış/marjinal (engelli, uzun süreli işsiz, eski mahkum, madde bağımlısı vb.) işçilerin yeniden entegrasyonu konusunda uzmanlaşmıştır.” (KEDV ve CCA, 2015: 38).

Kadın kooperatifleri yasal statü ve yükümlülükler bakımından diğer kooperatif türlerinden farklı olmasa da, bu kooperatiflerde ekonomik hedefler kadar sosyal hedeflerin de ön plana çıkması kadın kooperatiflerinin ayrı bir kategori altında değerlendirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Buna bağlı olarak Türkiye’de 2012 yılında 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu’nun 88. maddesi uyarınca “Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi Ana Sözleşmesi” yayımlanmıştır (KEİG, 2018: 5). Sözleşmede “Kooperatifin amacı ortaklarının ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçları ile ekonomik faaliyetleri kapsamında yer alan mal ve hizmet üretimi ile bunların pazarlanmasına yönelik ihtiyaçlarını karşılamak, girişimlerini desteklemek, üretim becerilerini geliştirmek, böylece ortaklarının ekonomik menfaatlerini koruyarak sağlıklı ve gelişmiş bir çevrede yaşamalarını sağlamaktır.” şeklinde tanımlanmıştır (Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi Ana Sözleşmesi, m. 6).

2. Türkiye’de Kadın Kooperatifçiliğinin Gelişimi

Kooperatif modeli Türkiye’de yüzyıldan daha uzun zamandır istihdam olanaklarını artırmak, iyileştirmek, ürün ve hizmet sağlamak ve atıl kaynakları yeniden ekonomiye kazandırmak üzere uygulanmaktadır (KEDV ve CCA, 2015: 19). Kadın kooperatifçiliği hareketi ise 2000’li yılların başında hız kazanmış, kadın kooperatifleri kadının iş gücüne katılımını artırmak, kadınlar için sosyal ve kültürel faaliyetler geliştirmek, kadını korumak, desteklemek, sağlıklı bir çevrede yaşamalarını sağlanmak amacıyla kadın girişimciler ve tabandan gelen talepler doğrultusunda kurulmaya başlanmıştır (KGM, 2012: 11).

Günümüzde Türkiye’de kadın kooperatifleri sektörü, küçük de olsa ülke genelinde ortaklarına ve topluma mal ve hizmet sunar konumdadır (KEDV ve CCA, 2015:19). Kadınların ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması noktasında kooperatifçiliğin yaratacağı etkinin daha sık dile getirilir hale gelmesiyle birlikte kadın kooperatiflerine olan ilgi de artmıştır. Kadın emeğinin değerlendirilmesinde örgütlenmeye duyulan ihtiyacın daha iyi anlaşılması, özellikle de ev eksenli çalışan kadınların örgütlenme ihtiyacı kooperatifçilik modelinin ön plana çıkmasını sağlamıştır.

Türkiye'de ev eksenli çalışmanın üç şekilde ortaya çıktığı görülmektedir:

- i. Firmalara taşeronlar aracılığı yapılan fason üretim,
- ii. Sipariş usulü üretim,
- iii. Kendi hesabına yapılan ev eksenli üretim.

Ev eksenli çalışma sisteminde özellikle fason üretim ile kendi hesabına yapılan ev eksenli üretim oldukça yaygındır. Her iki ev eksenli çalışma sisteminde de yaşanan temel sorun çalışan kadınların birçoğunun sosyal güvenliğe sahip olmamasıdır. Buna ek olarak ev eksenli kendi hesabına çalışan kadınlar ürünlerin pazarlanması, fiyatlandırılması ve ürün geliştirme gibi konularda sorunlar yaşamaktadır.

Taşeron sistemi altında gerçekleşen ev eksenli çalışma sisteminde yaşanan sorunların başında ise ücretlerin düşüklüğü, çalışma koşullarının kötü olması, işin sürekli olmaması gibi konular gelmektedir (KGM, 2012:24-25).

Ev eksenli çalışma sisteminin yarattığı sorunların yanında, yürütülen araştırmaların çoğu kadınların kendilerine yönelik hizmetlerin (örneğin teknik veya kadın odaklı eğitimler) çocuklarına yönelik hizmetlerin (erken çocukluk eğitimi ve bakım hizmetleri) ve kadınlara yönelik toplumsal alanların (iş alanları ve sosyal alanlar) yetersizliği nedeniyle kooperatiflerde bir araya geldiklerini ve faaliyetler yürüttüklerini göstermektedir. Sonuç olarak kadın kooperatiflerinin ortaya çıkışında ekonomik olduğu kadar sosyal etkenlerin de ön plana çıktığı, kuruluş nedenine bağlı olarak ekonomik ve sosyal faaliyetlerin bir arada yürütüldüğü görülmektedir (KEDV ve CCA, 2015: 39).

Yapılan çalışmalar kadın kooperatiflerinin kadınların gelirlerini, becerilerini ve özerkliklerini artırdığının ayrıca kadınların ve toplumların yaşamlarında sürdürülebilir ve olumlu etkiler yarattığının altını çizmektedir (KEDV ve CCA, 2015: 30). Kadınlar kooperatiflerde çalışarak gelir elde etmekte aynı zamanda yeni beceriler edinerek, sosyalleşerek ve örgütlenerek farklı deneyimler kazanabilmektedir. Ayrıca kadınlar, kadın kooperatifleri sayesinde anne ve eş kimliklerinin dışında gelir getiren, iş sahibi olan, kendi parasını kazanan birey kimliği kazanarak yaşamına devam etmektedir. Bu durumun kadınlardaki özsaygı, özgüven gibi duyguları artırmasının yanı sıra, kadın kooperatifleri kadınlar arasındaki dayanışma, yardımlaşma, iş birliği ve ortaklık kültürünün gelişimine de katkı sağlamaktadır (Avşar, 2017: 27).

3. Kadın Kooperatiflerinin Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınmaya Etkileri

Kooperatifçilik faaliyeti toplumsal temellere ve demokratik köklere sahip olması, değişen koşullara kolay uyum sağlayabilmesi, katılımcı ve işbirlikçi ilişki ağlarına sahip olması gibi ön plana çıkan özellikleri ile toplumsal kalkınma için kullanılabilecek etkili araçlar arasında yer almaktadır. Kooperatifler yerelde ihtiyaç duyulan hizmetlerin sağlanmasında etkin rol oynamakta, istihdam yaratabilmekte ve toplumdaki bireylerin sosyal birleşmesine yardımcı olabilmektedir (Gibson, 2005: 6).

Kooperatifçilik ilkelerinden biri olan toplumsal sosyal sorumluluk ilkesinde de vurgulandığı gibi kooperatifler içinde bulundukları coğrafi bölgenin sürdürülebilir kalkınmasına katkı sağlamaktadır. Kooperatifler yerel kaynakların dengeli kullanılması, çevrenin korunması, bu konuda ortakların ve üyelerinin bilgilendirilmesi, teknik bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi için çaba gösterirler. Bu nedenle daha az gelişmiş bölgelerde özellikle kırsal alanlarda kurulacak kooperatifler bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesinde hızlı ve etkin bir rol oynamaktadır (Çetin, 2009: 41).

Kooperatiflerin yoksulluğu azaltma, istihdam artışı, sosyal içerme, sürdürülebilir kalkınma alanındaki getirileri, kadının güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından yorumlandığında;

- i. Kadın yoksulluğunun azaltılması,
- ii. Kadın istihdamının artırılması,
- iii. Çeşitli sebeplerle ulaşılması daha güç olan kadınların sosyal ve ekonomik hayata dâhil edilmesi,
- iv. Toplumsal cinsiyet² ve kalkınmayaklaşımı gibi kadın odaklı alternatif kalkınma modellerinin geliştirilmesi gibi hedefler ortaya çıkmaktadır (KEİG, 2015: 7).

Bu çerçevede kadın kooperatifleri ve kadın kooperatifleşmesi de her şeyden önce bir kalkınma çözümü olarak gitgide daha fazla popülerleşmekte ve ön plana çıkmaktadır. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de özellikle son dönemde, birçok aktörü içinde barındıran geniş bir sosyo-politik çevrede, kadın kooperatiflerinin ekonomik ve sosyal kalkınma açısından geçerli, uygulanabilir ve etkin bir model olduğu yönünde genel bir uzlaşa oluşmuştur. Kooperatifler, kadınların özellikle de kırsal kesimde yaşayan ve istihdamın dışında kalan kadın gruplarının, sosyal ve ekonomik hayata katılımını artırmak ve örgütlenmeye yönelik arayışlarını çözüme kavuşturmak için daha sık gündeme getirilir hale gelmiştir (KEİG, 2015: 15).

Etkili kalkınma araçlarından biri olarak görülen kadın kooperatifleri ekonomik yönden atıl kaynakların harekete geçirmesi, makro kredilere erişim imkânını artırması, girişimcilik ve örgütlenme kültürünün gelişmesine katkıda bulunmasının yanı sıra sosyal yönüyle de ön plana çıkan örgütlenmelerdir. Bu örgütlenme modeli yoksulluğu azaltarak ülkenin ekonomik ve sosyal açıdan bir bütün olarak kalkınmasında önemli bir rol oynamakta (Avşar, 2017: 24-25) kadının toplumsal konumunun güçlendirilmesinde katkıda bulunmaktadır.

Tablo 1’de görüldüğü kadın kooperatifleri birçok sürdürülebilir kalkınma hedefi ile doğrudan ilişkilendirilebilmekte ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada önemli stratejik araçlar olarak kabul edilmektedir. Bunların arasında toplumsal cinsiyet eşitliği başta olmak üzere yoksulluğa son, açlığa son, sağlık ve kaliteli yaşam, nitelikli eğitim, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, eşitsizliklerin azaltılması, sorumlu üretim ve tüketim, amaçlar için ortaklıklar bulunmaktadır.

² Radikal feminizme göre kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik evrensel bir olgudur ve bu eşitsizliğin temel nedeni ataerkilli yapıdır. Toplumsal cinsiyet denilen olgu, yani toplumun bireye cinsiyeti çerçevesinde biçtiği rol bu ataerkilli yapı tarafından şekillendirilmekte ve eşitsizliklerin ortadan kaldırılması sistemde değişiklik yapılmadan mümkün olamamaktadır. Bu nedenle eşitsizliğin ortadan kalkması için çok yönlü sistemsel müdahaleler yapılmalı, özel alan ve kamu arasındaki ayırım ortadan kaldırılmalıdır. Bunu sağlamak için de özel yaşama ait olduğu düşünülen aile yaşamı, çocuk ve yaşlı bakımı, aile içi şiddet gibi konuların kamu alanının bir parçası olarak görülmesi gerekmektedir (Zalewski, 1993: 118-119).

Tablo 1: Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Kadın Kooperatifleri

“1. Yoksulluğa Son Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek”	Üyeleri için gelir getirici faaliyetlerle fırsatlar yaratan kooperatifler yoksullukla mücadele konusunda etkin sosyal politika araçlarından biridir. Kadınların cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizlikler nedeniyle yoksulluğu erkeklerle nazaran daha şiddetli yaşadıkları görülmektedir (Sicchia ve Maclean, 2000: 68). Kadın yoksulluğunun nedenlerinin başında ise iş gücüne ve istihdama katılım oranlarının düşük olması, düşük ücretli sektörlerde ve işlerde çalışma, fason çalışma, ücretsiz aile işçisi olma, elde edilen gelir üzerinde söz sahibi olmama, gelirden yoksun olma gibi nedenler gelmektedir (Şener, 2009: 2). Kadın kooperatifleri, kadınların bir araya gelerek ekonomik, sosyal, kültürel ihtiyaçlarını karşıladıkları çok ortaklı, demokratik ve şeffaf işletme modeli olması nedeniyle kadın yoksulluğuyla mücadelede ön plana çıkmakta ve çözüm aracı olarak gündeme gelmektedir (Kazar, 2019: 68).
“2. Açlığa Son Açlığı bitirmek, gıda güvenliğine ve iyi beslenmeye ulaşmak ve sürdürülebilir tarımı desteklemek”	Kadın kooperatiflerinde geleneksel ve yöresel ürünlere yönelik faaliyetler ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle bir yandan yerele özgü geleneksel üretimin sürdürülebilirliği sağlanırken, bir yanda da sağlıklı ve güvenli gıda kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Aldırmaz Akkaya, 2018: 82).
“3. Sağlık ve Kaliteli Yaşam Sağlıklı ve kaliteli yaşamı her yaşta güvence altına almak”	Birçok kadın kooperatifi gelir getirici birincil faaliyetlerinin yanında kadınların ve toplumların yaşamını iyileştirmeyi hedefleyen bir dizi sosyal içerikli faaliyet yürütmektedir. Bunlar içerisinde erken çocuk bakım hizmeti, engelli bireylere yönelik eğitimler düzenlemek, anne ve çocuk sağlığı gibi konularda farkındalık çalışmaları yürütmek gibi çeşitli çalışmalar yer almaktadır (KEDV ve CCA, 2015: 49).

“4. Nitelikli Eğitim Kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimi sağlamak ve herkes için yaşam fırsatlarını teşvik etmek”	Toplumsal cinsiyet kavramı toplumun kadın ve erkeklere biçtiği rollerle ilgidir. Toplumsal cinsiyete dayalı roller kız ve erkek çocuklara karşı farklı davranış ve tutumların ortaya çıkmasına sebep olmakta, hane içi eşitsizliğe kız çocukları daha küçük yaşlardan itibaren maruz kalmaktadır. Aile içerisinde başlayan bu eşitsizlik kadınların ve kız çocuklarının eğitim olanaklarından yeterince faydalanamamasına ve mesleki beceriler edinmemesine yol açmaktadır (Topalhan ve Yeşilkaya, 2017: 60-61). Kadın kooperatifleri üyelerine, onların ailelerine ve tüm yararlanıcılarına bilgi ve becerilerini geliştirme ve kapasitelerini artırmaya yönelik eğitimler vermekte (Aldırmaz Akkaya, 2018: 82) ve hayat boyu öğrenme olanağı sunmaktadır.
“5. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınlar ile kız çocuklarının güçlenmesi”	Toplumsal cinsiyet rollerinin sebep olduğu eşitsizlikler kadını kadın olduğu için doğuştan dezavantajlı duruma getirmektedir. Kadın doğası gereği zayıf, narin, kırılgan olarak nitelendirilirken erkek güçlü, dayanıklı olarak tanımlanmaktadır. Buna bağlı olarak meslekler de toplumsal cinsiyet rollerine göre kategorize edilmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin neden olduğu algı kadının ev içinde konumlandırılmasına, ev işleri çocuk, yaşlı, hasta bakımı gibi işlerle ilişkilendirilmesine, hatta iş gücü piyasasından uzaklaşmasına sebep olurken, kaynaklara erişim, gelir dağılımı ve mülk edinme gibi alanlarda eşitsizlikler yaratmaktadır (Topalhan ve Yeşilkaya, 2017: 60). Kadın kooperatifleri sayesinde kadınlara yeteneklerini ve becerilerini kullanma fırsatı tanınarak kadının iş gücüne katılımı artırılmakta ve desteklenmektedir.
“8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme İstikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyümeyi, tam ve üretken istihdamı ve herkes için insana yakışır işleri desteklemek”	Kadınlar için demokratik, şeffaf ve katılımcı bir örgütlenme modeli sunan kooperatifler, yeni iş fikirlerinin hayata geçirilmesi, kadınların özgüvenlerini artırarak sosyal ve ekonomik yoksullukla mücadele konusunda avantaj sağlamaktadır. Genellikle yöresel ve geleneksel ürünlerin üretimi yapılarak sürdürülebilir iş modelleri oluşturulmakta ve üyelerin dışında diğer kadınlar için de üretim ve istihdama katılma olanağı yaratılmaktadır. Kooperatifler içerisinde yer alan çoğu kadın için kooperatif bağımsız olarak kazanılan ilk gelir kaynağını temsil etmekte bu gelir hem ev halkı hem de kadının özsaygısı açısından önem taşımaktadır (KEDV ve CCA, 2015: 37).

“10. Eşitsizliklerin Azaltılması Ülkeler içinde ve arasında eşitsizlikleri azaltmak”	Kooperatifler yerel kaynakların dengeli kullanılması, çevrenin korunması, bu konuda ortakların ve üyelerinin bilgilendirilmesi, teknik bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi için çaba gösteren örgütlenme modelleridir. Bu nedenle daha az gelişmiş bölgelerde özellikle kırsal alanlarda kurulacak kooperatifler bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesinde hızlı ve etkin bir rol oynamaktadır (Çetin, 2009: 41). Toplumsal cinsiyet, hane içi eşitsizlikler, eğitim, iş gücü piyasasındaki konum, kaynaklara ve kamusal hizmetlere erişim konusundaki eşitsizlikler ise kadınların bütün yaşamlarını etkilemektedir. Bu durum toplumsal, ekonomik ve sosyal açıdan kadın için dezavantaj oluşturmaktadır. Kadın kooperatifleri, kadının iş gücüne katılması, sosyalleşmesi, çeşitli eğitim imkânlarına erişmesi için uygun ortam sağlayarak eşitsizliklerin giderilmesi noktasında katkı sağlamaktadır.
“12. Sorumlu Üretim ve Tüketim Sürdürülebilir üretim ve tüketim kalıplarını sağlamak”	Genellikle kadın kooperatifleri sürdürülebilir iş modelleri yaratmayı hedeflemekte ve kaynakların daha adaletli dağıtılması hususunda katkı sunmaktadır. Buna bağlı olarak üretim ve tüketim kalıpları bu çerçevede şekillenmekte, bugünün ihtiyaçları karşılanırken gelecek kuşakların ihtiyaçları da gözetilmektedir (Aldırmaz Akkaya, 2018: 83).
“17. Amaçlar İçin Ortaklıklar Uygulama araçlarını güçlendirmek ve sürdürülebilir kalkınma için canlandırmak”	Diğer kooperatiflerin yaptığı gibi kadın kooperatifleri de çeşitli yerel, ulusal ve küresel üst kuruluşlara üye olmakta ve işbirlikleri geliştirmektedir. Bu durum bir yandan kadın kooperatiflerinin üretim ve pazarlama kabiliyetlerini artırırken (Aldırmaz Akkaya, 2018: 84) diğer yandan kadının toplumsal konumunun güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

III.

TR71 BÖLGESİ

KADIN KOOPERATİFLERİNE

YÖNELİK

SAHA ARAŞTIRMASI

1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı TR71 Bölgesinde bulunan ve faaliyetlerinin çoğunluğunu bu bölgede yürüten kadın kooperatiflerinin mevcut durumunu, ortaklık yapısını, örgütlenme ve fon sağlama kapasitesini, faaliyet alanlarını, karşılaştıkları sorunları ve ihtiyaçlarını ortaya koymaktır.

2. Araştırma Yöntemi

Araştırmada nicel ve nitel analiz yöntemleri birlikte kullanılmış olup nitel araştırma yöntemlerinden literatür tarama tekniği, nicel araştırma yöntemlerinden ise standartlaştırılmış veri toplamak amacıyla anket tekniği tercih edilmiştir. Örneklem seçiminde ise tam sayım yöntemi kullanılmış, kooperatif listeleri üzerinden önce kadın kooperatifi tanımına uygun olanlar sonra da faaliyet halinde olan kooperatifler tespit edilmiştir.

3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Çalışmada sırasıyla literatür taraması, anket formlarının tasarlanması, araştırmanın kapsamının ve örneklemin belirlenmesi, veri toplama çalışmaları ve verilerin analizi aşamaları takip edilmiştir. Araştırmada, kooperatif yöneticilerine ve kooperatif ortak/çalışanlarına uygulanmak üzere tasarlanmış iki ayrı anket formu kullanılmaktadır. Hedef grubuna yönelik hazırlanan anket formları önceden yapılandırılmış formlar olup ucu açık, ucu kapalı ve alternatif soru tiplerinden oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında kullanılan anket formları Ek 1'de yer almaktadır.

4. Araştırmanın Kapsamı ve Varsayımlar

Araştırmanın hedef kitlesini bölgede bulunan ve faaliyetlerini ağırlıklı olarak bulundukları bölgede yürüten kadın kooperatifleri oluşturmaktadır. Kadın kooperatifi ile kast edilen kadınlar için ve kadınlar tarafından kurulmuş, kadın emeğinin yoğun olduğu kooperatiflerdir. Bu kooperatifler Ticaret Bakanlığına bağlı kooperatifler olabileceği gibi Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı kooperatifler de olabilmektedir. Araştırmanın ilk aşamasında bölgedeki kadın kooperatiflerini tespit etmeye yönelik bir ön çalışma yapılmış, bu kapsamda Ticaret Bakanlığının görev alanına giren ve kooperatif bilgi sistemine kayıtlı kadın kooperatifleri belirlenmiştir. Bölgedeki Tarım ve Orman Bakanlığının görev alanına giren kadın kooperatiflerinin tespiti için ise ilgili İl Müdürlükleri ile iletişime geçilmiş ve yetkili kişilerle görüşülerek bilgi alınmıştır. Sonraki süreçte aktif ve faaliyet halinde olan kooperatifler ile görüşmeler gerçekleştirilmiş, bu görüşmelerin bir bölümü kooperatif ziyaret edilerek yüz yüze, bir bölümü ise telefonla yapılmıştır. Araştırma kapsamında 16 kadın kooperatifine ulaşılmış olup 16'sı kooperatif yöneticisi 38'i ortak veya çalışan olmak üzere toplam 54 kişiye anket uygulanmıştır. Saha araştırması kapsamında toplanan verilerin katılımcılar tarafından verilmiş doğru bilgilerden elde edildiği kabul edilmektedir.

5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamını aktif ve faaliyet halindeki kadın kooperatifleri oluşturmaktadır. Yeni kurulan, üretim faaliyetleri yürütemeyen, fesih sürecinde olan ve kapanan kooperatifler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Bu nedenle bölgedeki kadın kooperatiflerinin neden faaliyet halinde olmadıklarını ve/veya kapanma sürecine girdiklerini tespit etmeye yönelik veri toplama yoluna gidilmemiştir.

6. Araştırma Bulguları

6.1. Kadın Kooperatiflerinin Genel Profili

6.1.1. TR71 Bölgesinde Bulunan Kadın Kooperatifleri

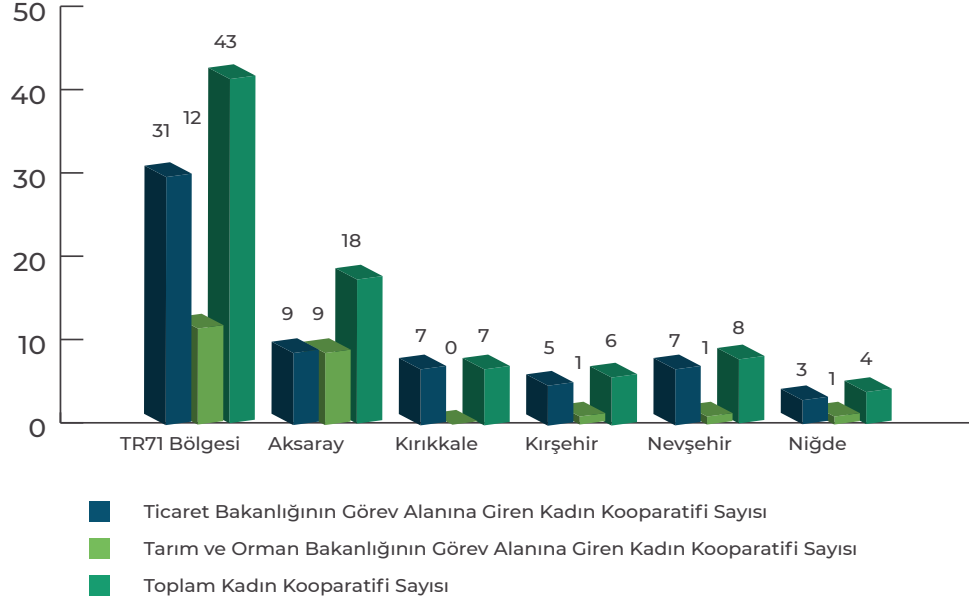
Tablo 2: TR71 Bölgesinde Bulunan Kadın Kooperatiflerinin İllere Göre Dağılımı

	Ticaret Bakanlığının Görev Alanına Giren Kadın Kooperatifi Sayısı	Tarım ve Orman Bakanlığının Görev Alanına Giren Kadın Kooperatif Sayısı
TR71 Bölgesi	31	12
Aksaray	9	9
Kırıkkale	7	0
Kırşehir	5	1
Nevşehir	7	1
Niğde	3	1

Kaynak: Ticaret Bakanlığı Kooperatif Bilgi Sistemi ve Tarım ve Orman İl Müdürlüklerinden sağlanan verilerle oluşturulmuştur. (Erişim Tarihi: 9.02.2022)

Tablo 2’de TR71 Bölgesinde bulunan kadın kooperatiflerinin illere ve bağlı oldukları bakanlıklara göre dağılımı gösterilmektedir. Araştırma resmi kooperatif türleri dikkate alınarak yapılmıştır. Tabloda da görüldüğü gibi bölgede Ticaret Bakanlığının görev kapsamına giren 31 kadın kooperatifi bulunmaktadır. Bunların 30’u kadınlar tarafından kurulan ve kadınlar tarafından işletilen kadın girişimi üretim ve işletme kooperatifi iken yalnızca 1’i kadın emeğinin yoğun olduğu bir üretim ve pazarlama kooperatfidir. Tarım ve Orman Bakanlığının görev kapsamına giren kadın kooperatifi sayısı ise 12 olup bu kooperatiflerin türü tarımsal kalkınma kooperatfidir.

TR71 Bölgesinde Bulunan Kadın Kooperatiflerinin İllere Göre Dağılımı

Şekil 1: TR71 Bölgesinde Bulunan Kadın Kooperatiflerinin İllere Göre Dağılımı

Kaynak: Ticaret Bakanlığı Kooperatif Bilgi Sistemi ve Tarım ve Orman İl Müdürlüklerinden sağlanan verilerle oluşturulmuştur. (Erişim Tarihi: 9.02.2022)

Şekil 1'de sunulan grafikte de görüldüğü gibi TR71 Bölgesinde toplam 43 kadın kooperatifi bulunmaktadır. 18 kooperatifle en çok kadın kooperatifinin bulunduğu il Aksaray iken 4 kooperatif ile en az kadın kooperatifinin bulunduğu il Niğde'dir. Ancak tespit edilen kooperatiflerin hepsi aktif ve faaliyet halinde olan kooperatifler değildir. Bu kooperatiflerden bir bölümü henüz yeni kurulmuş kooperatifler olup bir bölümü ise üretim faaliyeti olamayan ve fesih sürecine gitmek isteyen kooperatiflerdir.

6.1.2. Saha Araştırması Kapsamında Görüşülen Kadın Kooperatifleri

Saha araştırmasına katılan kadın kooperatiflerinin illere göre dağılımı Tablo 3'te gösterilmektedir. Araştırma kapsamında, aktif ve üretim faaliyetlerine devam etmeye çalışan 16 kadın kooperatifine ulaşılmıştır. Bu kooperatiflerin 13'ü Ticaret Bakanlığının görev alanına giren kadın kooperatifleri iken, 3'ü Tarım ve Orman Bakanlığının görev alanına giren kadın kooperatifleridir.

Tablo 3: Saha Araştırmasına Katılan Kadın Kooperatiflerinin İllere Göre Dağılımı

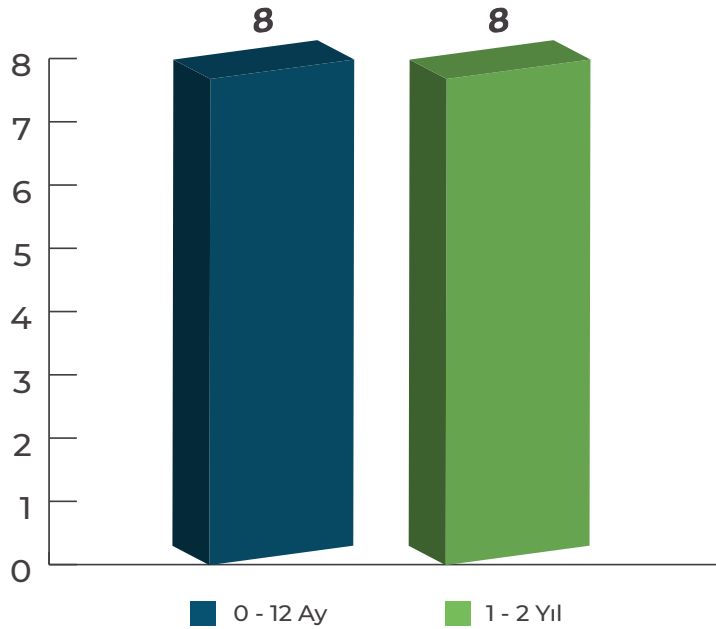
	Ticaret Bakanlığının Görev Alanına Giren Kadın Kooperatifi Sayısı	Tarım ve Orman Bakanlığının Görev Alanına Giren Kadın Kooperatif Sayısı
TR71 Bölgesi	13	3

Aksaray	5	2
Kırıkkale	1	0
Kırşehir	3	0
Nevşehir	4	0
Niğde	0	1

6.1.3. Faaliyet Süresi

Şekil 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan kadın kooperatiflerin faaliyet süreleri incelendiğinde nispeten yeni kooperatifler olduğu dikkat çekmektedir. Bunların yarısı henüz 0-12 aydır faaliyette olan kooperatifler iken diğer yarısı ise 1-2 yıldır faaliyetlerini sürdüren kooperatiflerdir.

Kadın Kooperatiflerinin Faaliyet Süresine Göre Dağılımı

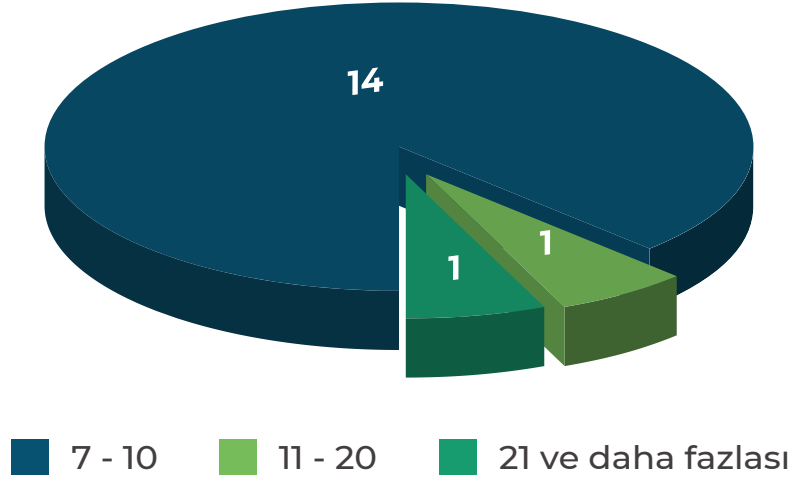

Şekil 2: Kadın Kooperatiflerinin Faaliyet Süresine Göre Dağılımı

6.1.4. Ortak Sayısı

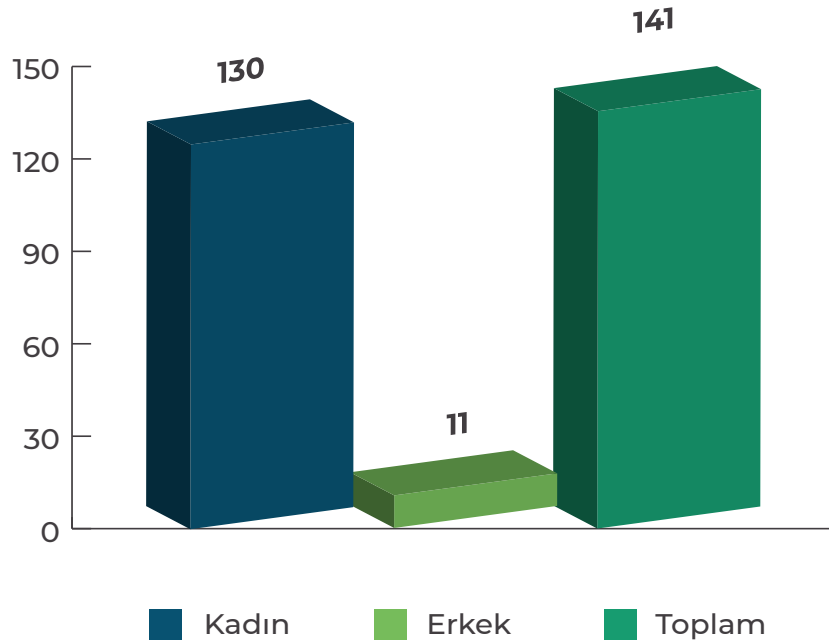
Kadın kooperatiflerinin ortak sayısına göre dağılımı Şekil 3’te gösterilmektedir. Araştırmaya katılan kadın kooperatiflerine büyüklük açısından bakıldığında 16 kadın kooperatifinden 14’ünün 7-10 ile arasında ortak sayısına sahip olduğu görülmüştür. Bazı kadın kooperatifleri görüşmeler sırasında, kooperatifi kurarken 7 ortağı bir araya getirmekte bile zorlandıklarını belirtmişlerdir. Şekil 4’te görüldüğü gibi kadın kooperatifine ortak olan 141 kişinin 130’u kadındır, erkek ortakların ise genelde yeterli sayıda kadın ortağa ulaşamadığı durumlarda kooperatifin kurulması için gerekli sayıyı tamamlamak için kooperatife katıldıkları anlaşılmaktadır.

Kadın Kooperatiflerinin Ortak Sayısına Göre Dağılımı

Şekil 3: Kadın Kooperatiflerinin Ortak Sayısına Göre Dağılımı

Kadın Kooperatifi Ortaklarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Şekil 4: Kadın Kooperatifi Ortaklarının Cinsiyete Göre Dağılımı

6.1.5. Kadın Kooperatifleri Neden Kurulmaktadır?

Kadın kooperatiflerinin kurulma nedenleri Tablo 4'te gösterilmektedir. Bunlardan en önemlisi yereldeki kadınlara iş olanağı yaratarak kadınların ekonomik olarak güçlenmesine katkı sağlama isteğidir. Araştırmaya katılan 16 kooperatifin hepsi bu soruya kadınlara iş olanağı sağlamak ve istihdam yaratmak, topluma ürün sağlamak olarak cevap vermiştir. Kadınları sosyal açıdan güçlendirmek ise en çok dile getirilen üçüncü sebep olmuştur. Katılımcıların beyanlarından kadınların kooperatifleşmeyi para kazanmak, sosyal açıdan güçlenmek ve ekonomik güçlerini daha görünür kılmak için istedikleri anlaşılmaktadır. Kadınlar bu hedeflerini ise topluma sağladıkları ürün ve hizmetler yoluyla hayata geçirmeye çalışmaktadır.

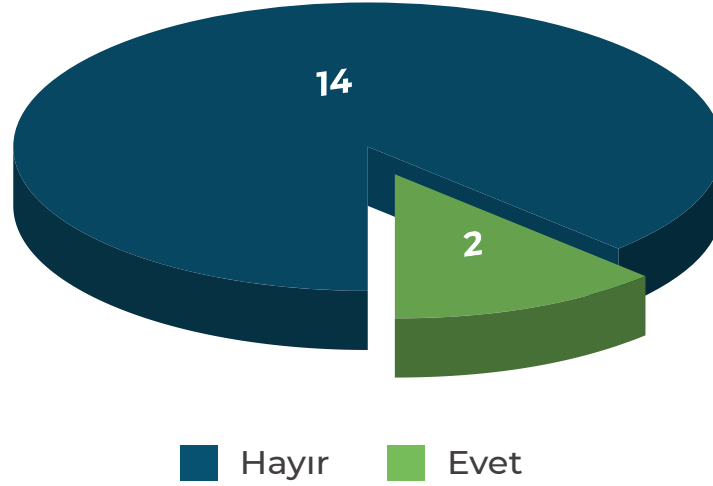
Tablo 4: Kadın Kooperatiflerinin Kurulma Nedenleri

	Frekans Sayısı
Kadınlara iş olanağı sağlamak ve istihdam yaratmak	16
Kadınları sosyal açıdan güçlendirmek	9
Topluma hizmet üretmek	5
Topluma ürün sağlamak	16
Kadınların ortak sorunlarına çözüm üretmek	3
Çocuk bakım hizmeti sağlamak	0
Ortakların örgütlenmesi ve güçlenmesini sağlamak	4

6.1.6. Kadınlar Kooperatif İşletmeyi Nereden ve Nasıl Öğreniyor?

Şekil 5'te görüldüğü gibi araştırma sonuçları kadın kooperatiflerinin kooperatif işletmeyi formal olmayan yöntemlerle öğrendiğini göstermektedir. Araştırmaya katılan 16 kadın kooperatifinin 14'ü bireysel ya da kooperatif düzeyinde kooperatifçilik eğitimi almadıklarını belirtmiştir.

Kooperatifçilik Eğitimi Aldınız mı?

Şekil 5: Kooperatifçilik Eğitimi Aldınız mı?

Tablo 5'te görüldüğü gibi kooperatif işletmeyi nasıl öğrendiniz soruna ise en çok verilen cevap kendi kendime ve kamu kurumlarından cevabı olmuştur.

Tablo 5: Kooperatif İşletmeyi Nasıl Öğrendiniz?

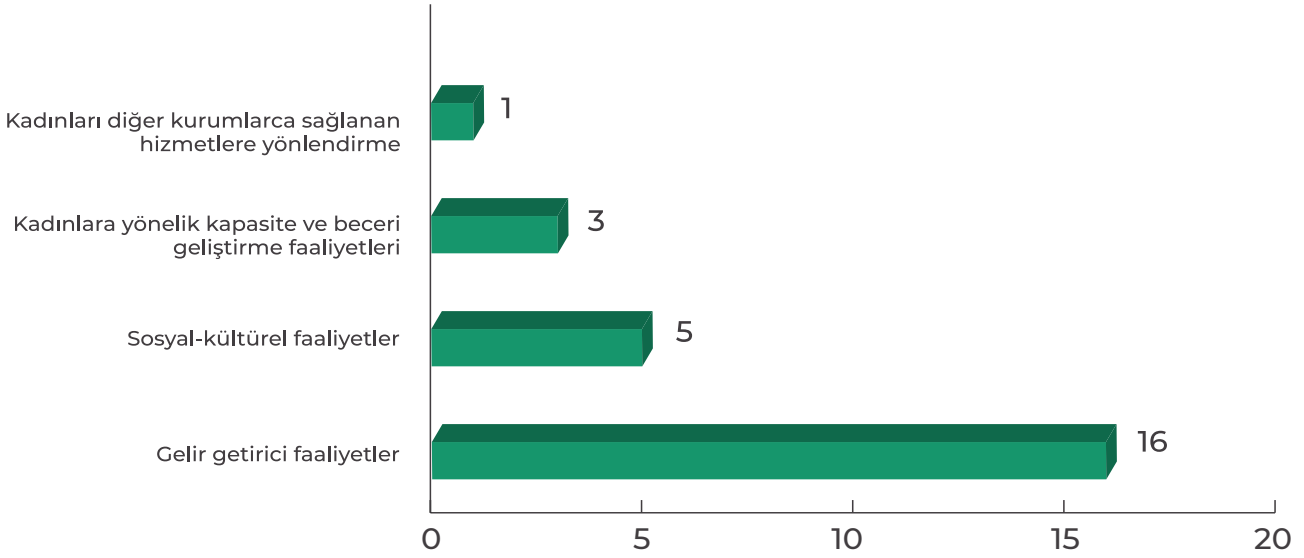
	Frekans Sayısı
Kendi kendime	16
Diğer ortaklardan	0
Önceki işimden	0
Aile üyelerinden	1
Sivil toplum kuruluşlarından	2
Kamu kurumlarından	13
Diğer kooperatiflerden	5

6.1.7. Faaliyet Alanları ve Gelir Getirici Ürün ve Hizmetleri

Araştırma kapsamında yer alan kadın kooperatifleri birbirlerine çok benzer faaliyetler yürütmektedir. Şekil 6'da görüldüğü gibi kadın kooperatiflerinin faaliyet alanlarının temelini gelir getirici faaliyetler oluşturmakta olup sosyal, kültürel ve kapasite geliştirmeye yönelik faaliyetler de yürüttükleri görülmektedir. Tablo 6'da kadın kooperatiflerinin gelir getirici ürün ve hizmetleri yer almaktadır. Kadın kooperatiflerinin en fazla ürettikleri üç ürün sırasıyla gıda ürünleri, hediyelik eşya ve tarım ürünleridir. Sundukları hizmetlerin başında ise lokanta/gıda satış ve el işi hediyelik

eşya satış dükkânı gelmektedir. Araştırma kapsamındaki kadın kooperatiflerinin satışlarını genelde kooperatif üzerinden gerçekleştirdikleri görülmüştür ancak aralarında e-ticaret, dijital pazarlama gibi alanlarda faaliyetler yürüten ve gerekli altyapıyı kurmak için çalışan kooperatifler de bulunmaktadır.

Kadın Kooperatiflerinin Faaliyet Alanları

Şekil 6: Kadın Kooperatiflerinin Faaliyet Alanları

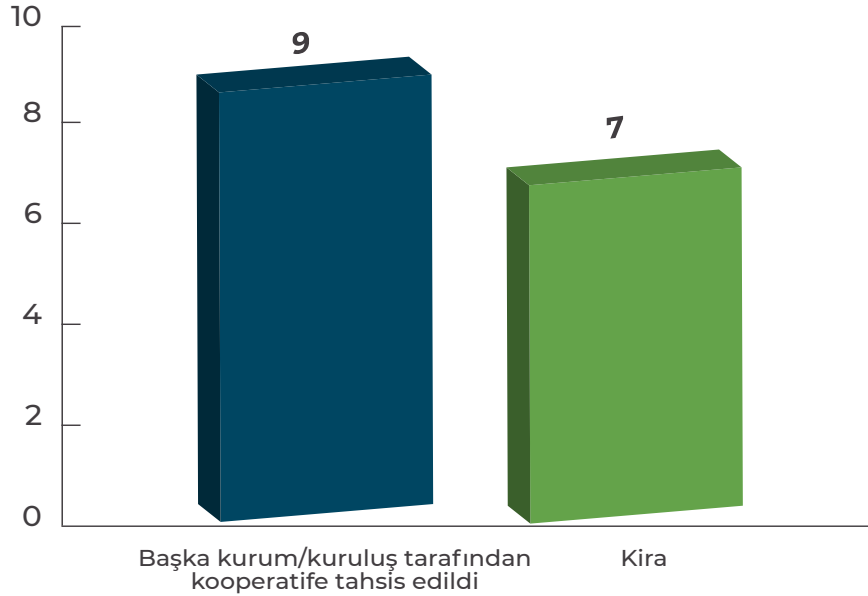
Sahadan elde edilen veriler ışığında bölgedeki kadın kooperatiflerinin birbirlerine çok benzer ürünler üretilip sattıklarını söylemek yanlış olamayacaktır. Bunun temel nedeni ise kadınların hâlihazırda var olan becerilerine dayanarak toplumsal rolleri ile ilişkilendirilebilecek ürün ve hizmetler sağlamayı tercih ediyor olmalarıdır (KEDV ve CCA, 2015: 62). Ayrıca katılımcıların beyanlarından genel olarak bir ürün veya hizmetin üretimine, ürün yönetimi ve operasyonel aşamaları çok fazla bilinmeden başlanıldığı ve öncesinde bir fizibilite çalışması yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 6: Kadın Kooperatiflerinin Gelir Getirici Ürün ve Hizmetleri

Ürünler		Frekans Sayısı
	Gıda	12
	El işleri	5
	Tarım ürünleri	4
	Dokuma	1
	Hayvansal ürünler	0
	Hazır giyim	0
	Tekstil	1

	Sabun/Kişisel bakım ürünleri vb.	0
	Hediyelik eşya	7
	Diğer	1
Hizmetler	Lokanta/gıda satış	12
	El işi/Hediyelik eşya satış dükkânı	6
	Eğitim	0
	Pansiyon	0
	Diğer	1

Kadın Kooperatiflerinin Faaliyetlerini Yürüttüğü Binanın Mülkiyet Durumu

Şekil 7: Kadın Kooperatiflerinin Faaliyetlerini Yürüttüğü Binanın Mülkiyet Durumu

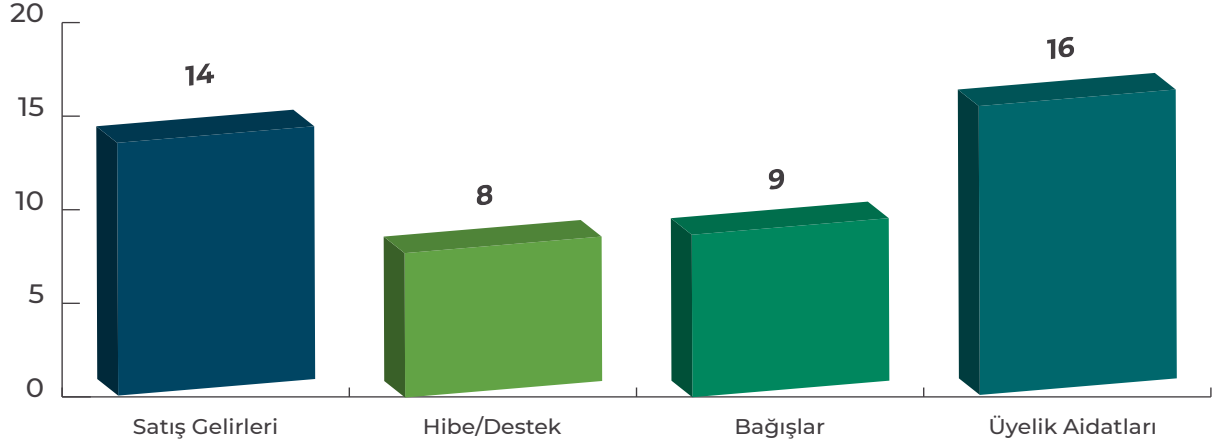
Şekil 7’de araştırmaya katılan kadın kooperatiflerinin faaliyetlerini yürüttüğü binanın mülkiyet durumu gösterilmektedir. Kooperatiflerin 7’si faaliyetlerini kiraladıkları binalarda yürütürken 9’u başka kurum ve kuruluşlarının kendilerine tahsis ettikleri binaları kullanmaktadır. Bölgedeki yerel yönetimlerin, bina tahsisı başta olmak üzere diğer tüm alanlarda kadın kooperatiflerine verdikleri destekler büyük önem taşımaktadır.

6.1.8. Kadın Kooperatiflerinin Gelir Kaynakları Nelerdir?

Şekil 8’de kadın kooperatiflerinin gelir kaynakları gösterilmektedir. Araştırmaya katılan kadın kooperatiflerinin gelir kaynaklarını sırasıyla üyelik aidatları, satış gelirleri, bireyler ve kurumlardan alınan bağışlar ve hibe/destekler oluşturmaktadır. Kadın kooperatiflerinin ortalama yıllık

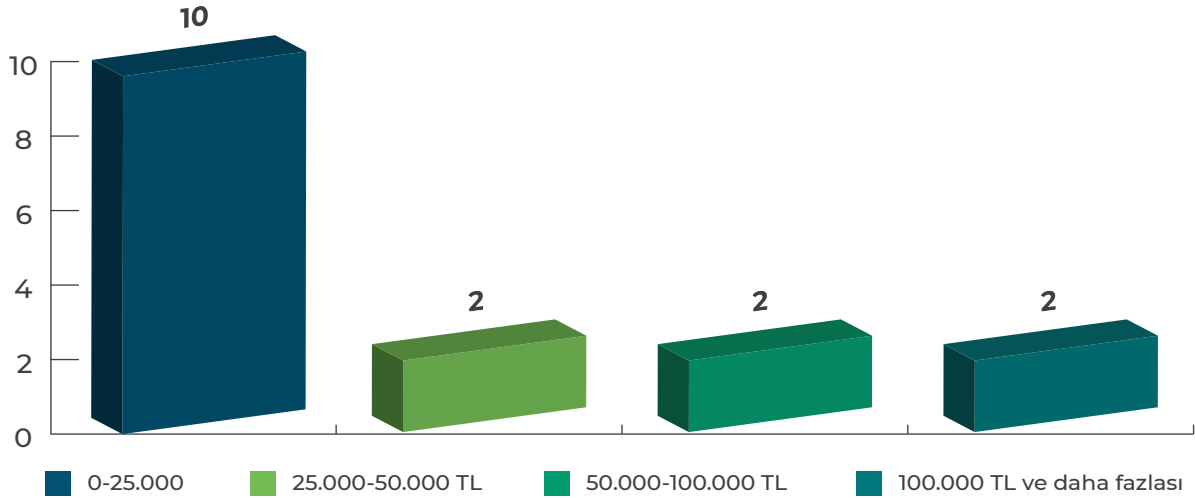
geliri Şekil 9'da gösterilmektedir. Kooperatiflerin bir bölümü henüz bir yıllık faaliyet dönemini tamamlayamamış kooperatifler olduğu için verdikleri rakamlar tahmini rakamlardır.

Kadın Kooperatiflerinin Gelir Kaynakları

Şekil 8: Kadın Kooperatiflerinin Gelir Kaynakları

Kadın Kooperatiflerinin Ortalama Yıllık Geliri

Şekil 9: Kadın Kooperatiflerinin Ortalama Yıllık Geliri

Araştırma kapsamında ele alınan konulardan biri de kadın kooperatiflerinin başlangıç sermayesini nasıl oluşturduğudur. Tablo 7'de görüldüğü gibi kadın kooperatiflerinin ilk kuruluş yatırımını sırasıyla ortaklık payları, hibe/destekler, bireyler ve kurumlardan alınan bağışlar oluşturmaktadır.

Katılımcıların beyanlarından anlaşıldığı üzere kadın kooperatifleri ana sözleşmeleri gereği belli bir süre ortaklarına kar payı dağıtmamakta elde ettikleri karı tekrar kooperatife yatırmaktadır.

Tablo 7: Kadın Kooperatiflerinin İlk Kuruluş Yatırımı

	Frekans Sayısı
Ortaklık Payları	16
Hibe/Destek	8
Banka/Finans kuruluşu kredisi	2
Bağış	8
Diğer	1

Bölgedeki birçok kadın kooperatifi yerel yönetimlerden ve kamu kurumlarından yardım almaktadır. Tablo 8’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 16 kadın kooperatifinden 12’si belediyeden ve herhangi bir kamu kurumundan yardım aldınız mı sorusuna evet cevabı vermiştir ve hala yardım almaya devam ettiklerini belirtmiştir.

Tablo 8: Kadın Kooperatiflerinin Belediyelerden ve Diğer Kamu Kurumlarından Yardım Görme Durumları

	Evet	Hayır
Belediyeden ya da herhangi bir kamu kurumundan yardım gördünüz mü?	12	4
Aktif olarak yardım görmeye devam ediyor musunuz?	12	4

6.1.9. İş Birliği Yaptığı Kurum/Kuruluşlar ve İş Birliği Alanları

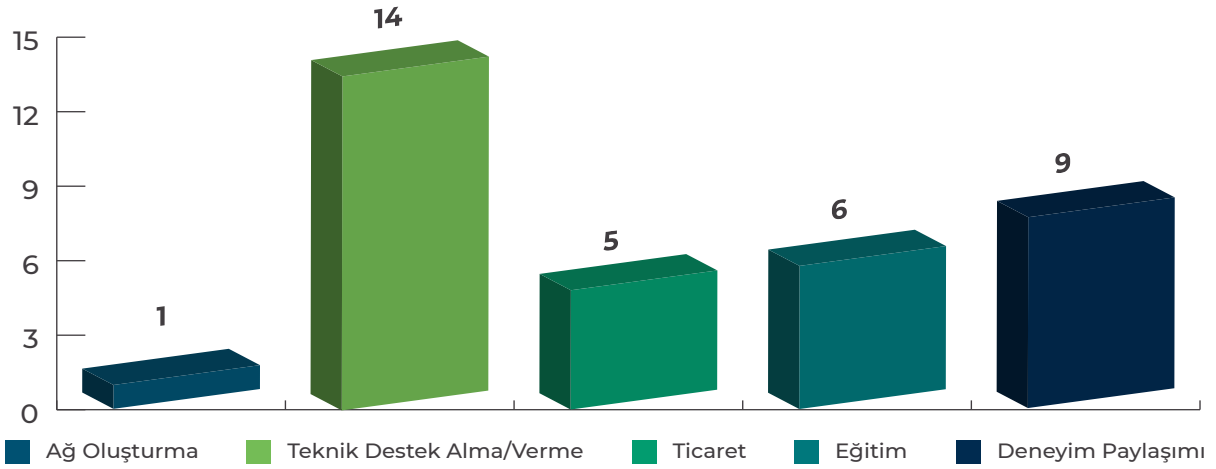
Kadın kooperatiflerinin iş birliği yaptığı kurum ve kuruluşlar Tablo 9’da gösterilmekte olup iş birliği yapılan kurum ve kuruluşların başında belediyeler, kaymakamlıklar ve kooperatiflerle ilgilenen kamu kurumları gelmektedir. Bu kurumların verdikleri destekler kadın kooperatiflerinin kuruluşu ve üretimde devamlılığı sağlayabilmesi için oldukça önemlidir. Ayrıca gerçekleştirilen görüşmelerde bölgedeki kadın kooperatiflerinin diğer kadın kooperatifleriyle de iletişim halinde olduğu gözlemlenmiştir. Şekil 10’da gösterildiği gibi teknik destek, deneyim paylaşımı, ticaret ve eğitim alanları araştırma kapsamındaki kadın kooperatiflerinin en fazla iş birliği yaptığı alanlardır. Ağ oluşturmaya yönelik faaliyetlerin ise bölgede daha sınırlı olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Kadın Kooperatiflerinin İş Birliği Yaptığı Kurum/Kuruluşlar

	Frekans Sayısı
Yok	0
Kaymakamlık	8
Belediye	8

İl/İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri	3
İl/İlçe Ticaret Müdürlükleri	7
Ticaret Odaları	1
Diğer kadın kooperatifleri	8
Sivil toplum kuruluşları	4
Diğer	2

İş Birliği Alanları

Şekil 10: İş Birliği Alanları

6.1.10. Kadın Kooperatiflerinin Karşılaştığı Sorunlar Nelerdir?

Tablo 10'da görüldüğü gibi kadın kooperatiflerinin karşılaştığı sorunların başında mali alanlardaki sorunlar gelmektedir. Kadın kooperatiflerinin yaşadıkları mali güçlükler sadece üretimde devamlılığını sağlayamama ve pazar bulamamalarından kaynaklanmamakta olup yapılması gereken zorunlu ödemeler de kadın kooperatiflerini oldukça zorlamaktadır. Genel işletme giderleri, diğer zorunlu giderler ve vergi ödemeleri kooperatiflerin karşılamakta zorlandığı giderlerin başında yer almakta olup özellikle belediye gibi kurumlardan yer tahsisi, kira desteği gibi destekler alamayan kadın kooperatiflerinde bu sorun daha belirgin olarak kendini göstermektedir.

Tablo 10: Kadın Kooperatiflerinin Karşılaştığı Sorunlar

Dış/Mali güçlükler		Frekans Sayısı
	Kadın kooperatiflerin sosyal yönünün yeterince anlaşılmamış olması	7
	Vergi ödemeleri	9
	Kira ödemeleri	5

	Ücret ödemeleri	4
	İşletme genel giderleri	11
	Diğer zorunlu giderler	11
İç Güçlükler	Örgütlenme becerisindeki eksiklikler	8
	İşletme becerilerindeki eksiklikler	11
	Operasyonel kapasite eksikliği	12
	Kişiler arası sorunlar	2

Araştırma sonuçları kadın kooperatiflerinin işletme ve örgütlenme becerilerinde farklı seviyede eksiklikler olduğunu ortaya koymaktadır. Örgütlenme becerisi kadın kooperatifini bir arada tutmayı, ortakların birlikte hareket etmesini sağlayan bilgi ve becerileri tanımlayan genel bir terimdir (KEDV ve CCA, 2015: 76). Saha araştırmaları sırasında bazı kadın kooperatiflerinde kadınlardan ziyade kamu kurumlarının etkin olduğu, bazı kadın kooperatiflerinde ise işlerin büyük ölçüde bir kişi üzerinden yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Bu tip kooperatiflerde kooperatif kurucularının ve ortaklarının güçlendirilmesi, ortak liderlik becerilerinin artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bölgedeki kadın kooperatiflerinin işletme becerilerindeki eksiklikler ise özellikle liderlik, operasyon, tedarik ve pazarlama gibi alanlarda kendini belirgin olarak göstermektedir.

Kadın kooperatiflerinin genel olarak sorun yaşadığı alanlardan biri de operasyonel kapasite eksikliği olarak adlandırabileceğimiz ürün ve hizmet üretiminde yaşanan sorunlardır. Araştırma kapsamında yer alan kadın kooperatiflerinin bir bölümü ihtiyaç duydukları makine ve ekipmana sahip değildir, bir bölümü ise aldıkları desteklerle ekipman tedarik etmeyi başarmış ama uygun ekipmanı seçememiştir. Yine bazı kooperatiflerin faaliyetlerini yürüttüğü bina sahip oldukları makine ekipmanın kullanımı için uygun altyapıyı sunmamaktadır.

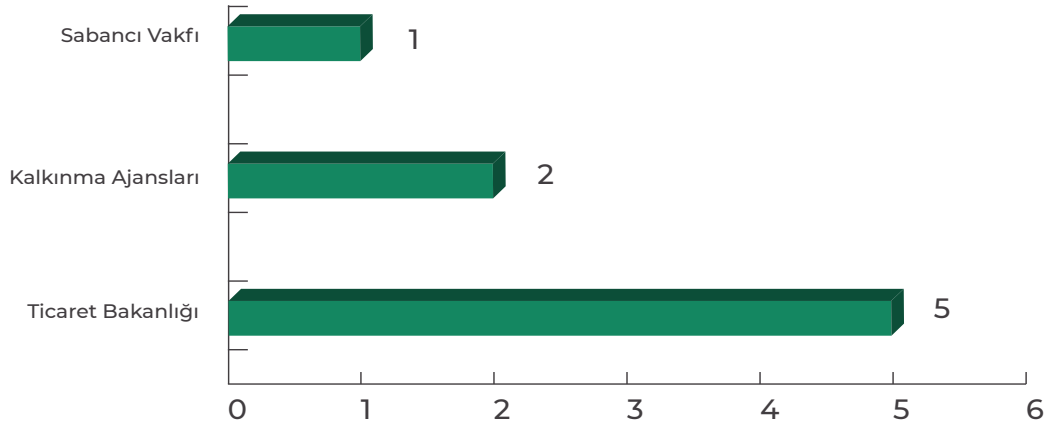
Kadın kooperatifleri sadece ekonomik faaliyetlerin yürütüldüğü yerler değil aynı zamanda sosyalleşme alanı olarak da görülen, kişiler arası sorunlardan kolayca etkilenebilecek küçük topluluklardır. Bu nedenle kişiler arası sorunların mutlaka çözüme kavuşturulması gerekmektedir (KEDV ve CCA, 2015: 77). Araştırma kapsamında görüşülen kooperatifler bazı ortakların bu tip sorunlar nedeniyle kooperatiften ayrıldıklarını ve yerine yeni ortakların alındığını ifade etmişlerdir.

6.1.11. Hibe ve Destek Arama Kapasitesi

Tablo 11'de kadın kooperatiflerinin hibe destek arama kapasitesi gösterilmektedir. Araştırma kapsamındaki 16 kadın kooperatiflerinden 10'u hibe/destek almaya yönelik herhangi bir başvurunuz oldu mu sorusuna evet cevabını verirken 6'sı bu soruya hayır cevabını vermiştir. Başvuruda bulunan 10 kooperatiften 8'inin ise başvurusu olumlu sonuçlanmış ve hibe/destek almaya hak kazanmıştır. Bu durum bölgedeki kadın kooperatiflerinin desteklerden yararlanma konusunda istekli olduklarını göstermektedir. Ancak gerçekleştirilen görüşmelerde kadın kooperatiflerinin hibe destek arama kapasitesinin sınırlı olduğu, hibe/destek sağlayan kurum, kuruluş ve ağların bir bölümünden haberdar olmadıkları tespit edilmiştir. Şekil 11'de görüldüğü gibi kadın kooperatifleri genellikle aynı kurumlardan destek almışlardır, Ticaret Bakanlığı başta olmak üzere, Kalkınma Ajansı, Sabancı Vakfı araştırma kapsamındaki kadın kooperatiflerine hibe/destek sağlayan kurum ve kuruluşlar arasındadır.

Tablo 11: Kadın Kooperatiflerinin Hibe Destek Arama Kapasitesi

	Evet	Hayır
Hibe/Destek almaya yönelik herhangi bir başvurunuz oldu mu?	10	6
Hibe/Destek almaya hak kazandınız mı?	8	2

Kadın Kooperatiflerine Hibe/Destek Sağlayan Kurum/Kuruluşlar**Şekil 11: Kadın Kooperatiflerine Hibe/Destek Sağlayan Kurum/Kuruluşlar****6.1.12. Kadın Kooperatiflerinin İhtiyaçları Nelerdir?**

Kadın kooperatiflerinin ihtiyaçları Tablo 12'de gösterilmektedir. Araştırmaya katılan kadın kooperatifleri tarafından en fazla dile getirilen ihtiyaç türü sırasıyla mali destek, ürün/iş geliştirme ve ekipman ihtiyacıdır.

Tablo 12: Kadın Kooperatiflerinin İhtiyaçları

	Frekans Sayısı
Mekân	5
Eğitim	5
Teknik destek/Danışmanlık	7
Ürün/iş geliştirme	12
Mali destek	14
Ekipman	8
Personel	0
Ağ oluşturma/Ortaklık	0

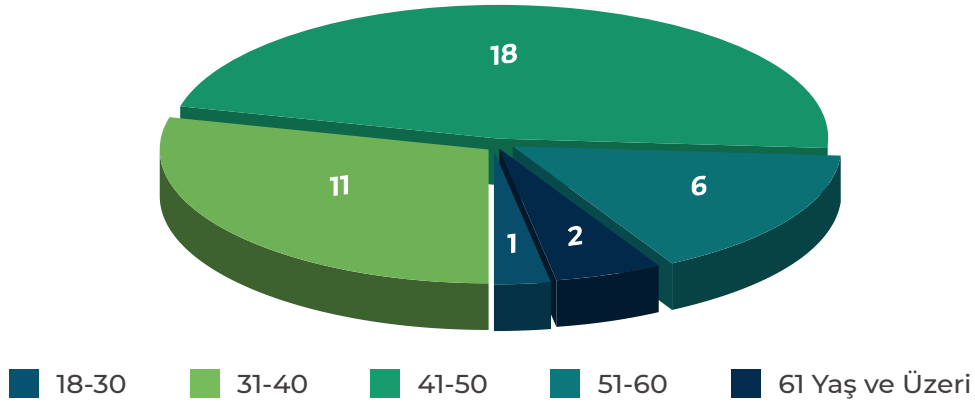
6.2. Kadın Kooperatifi Ortakları ve Çalışanlarının Genel Profili

6.2.1. Demografik Özellikleri

Yaş ve Eğitim Durumu

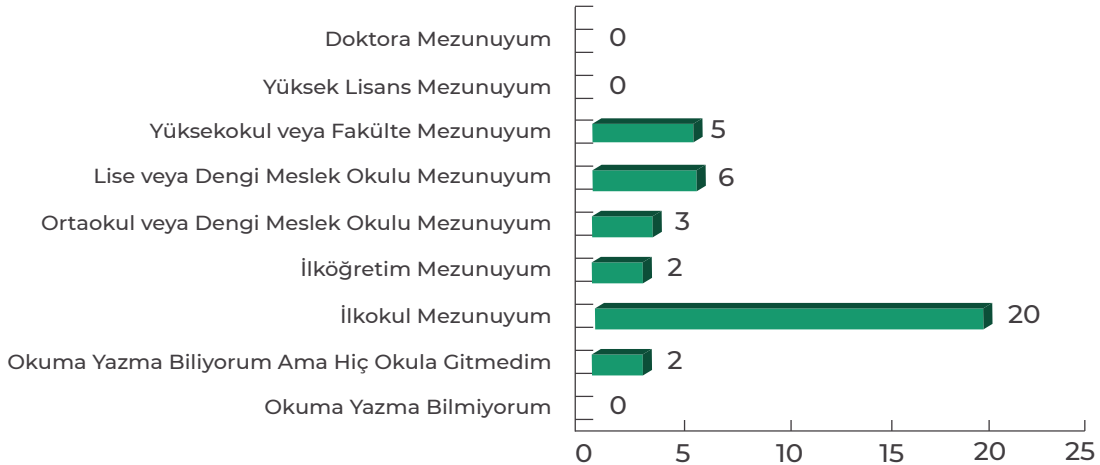
Şekil 12'de katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı gösterilmektedir. Kadın kooperatifi ortaklarının ve çalışanlarının büyük bir çoğunluğunun 31-40 ve 41-50 yaş aralığındadır. 18-30 yaş aralığında olan daha genç olarak nitelendireceğimiz nüfusun ise kadın kooperatiflerine katılımının çok daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Şekil 13'te görüldüğü gibi kadın kooperatiflerinde farklı eğitim gruplarından kadınlara rastlamak mümkündür ancak katılımcılar ağırlıklı olarak ilkokul mezunudur. Bu durum kadınları vasıfsız çalışan konumunda olmalarına yol açmakta olup kadın kooperatiflerinde daha genç ve daha eğitilmiş nüfusun olmamasının temel sebebi ise kooperatiflerin büyük bir çoğunluğunun düzenli gelir ve sosyal güvence sağlayamıyor oluşudur. Kooperatif bünyesindeki eğitim seviyesi yüksek olmayan orta yaşlı bu kadınlar için ise düzensiz de olsa gelir elde ediyor olmak büyük önem taşımaktadır.

Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Şekil 12: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

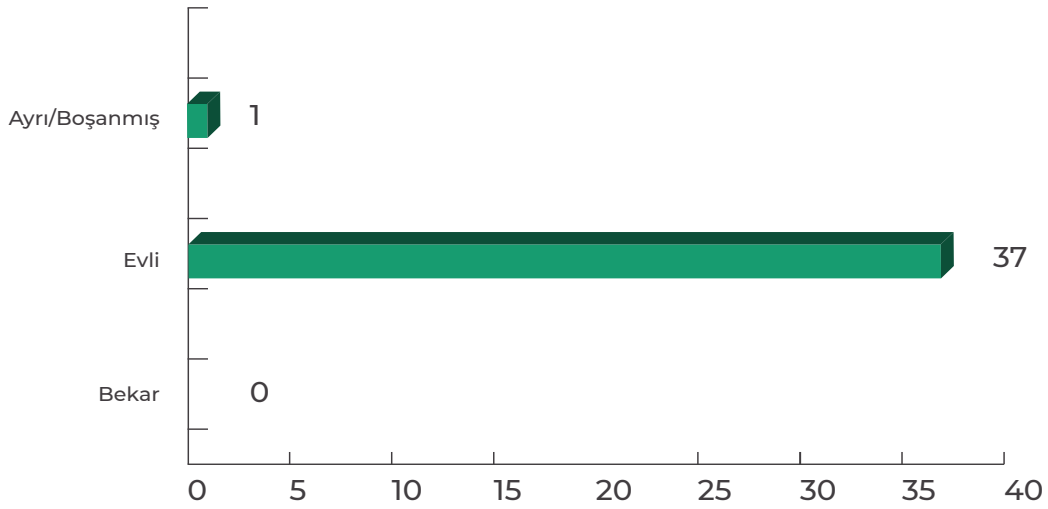

Şekil 13: Katılımcıların Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Medeni Durum ve İkamet Edilen Konutun Mülkiyet Durumu

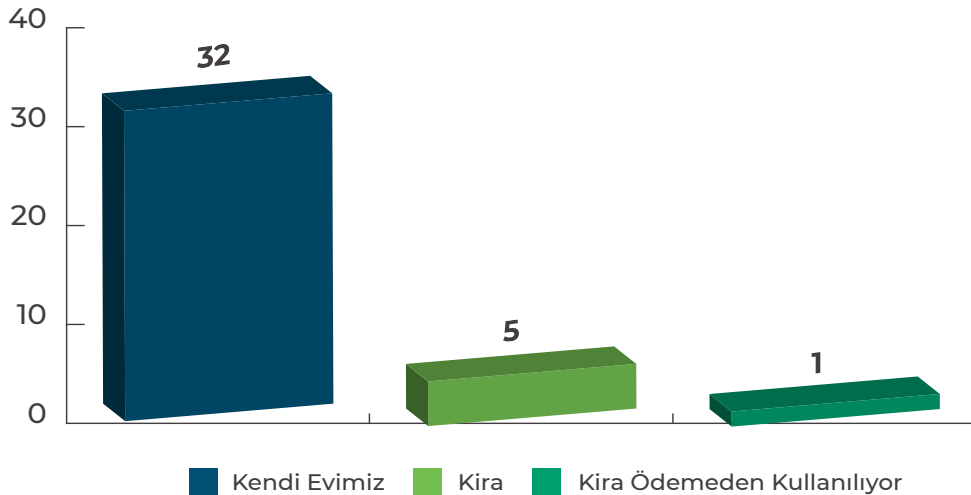
Araştırmaya katılanların medeni durumu Şekil 14'te gösterilmiştir. Şekilde görüleceği gibi evli nüfusun kooperatiflere katılımı daha yüksektir. 38 katılımcıdan 37'si evlidir, 1'i ise boşanma sürecinde olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların ikamet ettikleri konutun mülkiyet durumuna göre dağılımları ise Şekil 15'te gösterilmiştir. Araştırma kapsamında yer alan kadın kooperatifi ortaklarının ve çalışanlarının büyük çoğunluğu kendi evlerinde ikamet etmektedir. Katılımcılardan 32'si ikamet ettiğiniz konutun türü nedir sorusuna kendi evimiz olarak cevap vermiştir.

Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı

Şekil 14: Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı

Katılımcıların İkamet Ettiği Konutunun Mülkiyet Durumu

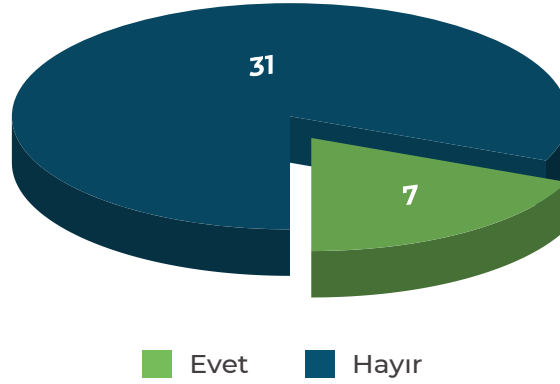

Şekil 15: Katılımcıların İkamet Ettiği Konutunun Mülkiyet Durumu

Evde Bakıma Muhtaç Biri Olma Durumu

Katılımcıların evde bakıma muhtaç biri olma durumlarına göre dağılımı Şekil 16'da gösterilmiştir. Katılımcılardan 31'i evde bakımınıza muhtaç biri (yaşlı, çocuk, hasta vb.) var mı sorusuna hayır cevabı verirken 7 katılımcı bu soruya evet cevabı vermiştir.

Evinizde Bakıma Muhtaç Biri Var mı?

Şekil 16: Evinizde Bakıma Muhtaç Biri Var mı?

Gelir Durumları

Katılımcıların evin geçini sağlama durumlarına göre dağılımı Tablo 13'te gösterilmiştir. Evin geçini kim ya da kimler sağlıyor sorusuna katılımlar 37 kez eşim cevabını verirken, ben cevabı 4 kez verilmiştir. Ayrıca katılımcıların birçoğu kadın kooperatiflerden kazandıkları paranın şu an için evin geçimine katkı sağlayacak düzeyde olmadığını dile getirmiştir.

Tablo 13: Evin Geçimini Kim ya da Kimler Sağlıyor?

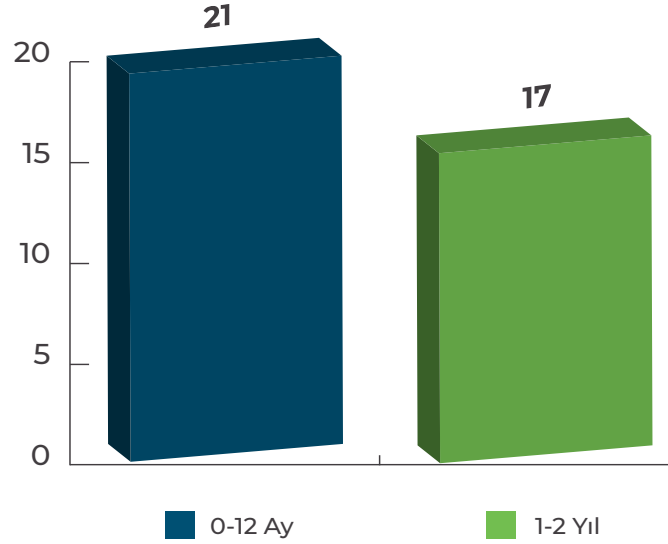
	Frekans Sayısı
Ben	4
Eşim	37
Çocuklarım	2
Annem/Kayınvalidem/Babam/Kayınpederim	0

6.2.2. Kooperatifte Geçirdikleri Süre ve İş Bölümü

Katılımcıların kooperatifte geçirdikleri süreye göre dağılımı Şekil 17'de gösterilmiştir. Araştırma kapsamındaki kadın kooperatifleri nispeten yeni kooperatifler olduğu için kooperatif ortakları ve çalışanlarının da kooperatifte geçirdikleri süre kısıtlıdır. Katılımcılardan 21'inin kooperatifte

geçirdiği süre 0-12 ay arasında iken 17'sinin 1-2 yıl arasındadır. Katılımcıların beyanlarından birçok kooperatifte net bir iş bölümü olmadığı, hep birlikte çalışarak üretim faaliyetlerini yürüttükleri anlaşılmaktadır.

Katılımcıların Kooperatifte Geçirdikleri Süre

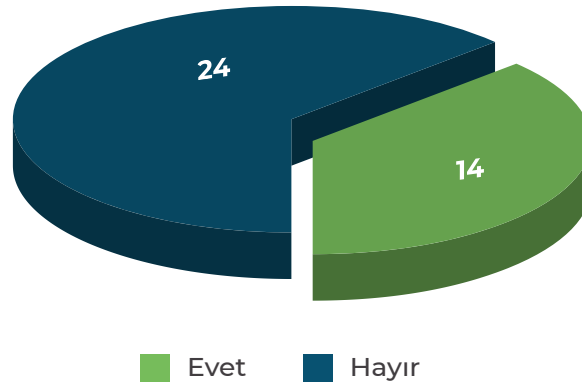

Şekil 17: Katılımcıların Kooperatifte Geçirdikleri Süre

6.2.3. Daha Önceki İş Deneyimleri

Katılımcıların daha önceki iş deneyimleri Şekil 18'de sunulmaktadır. Katılımcıların 14'ünün daha önce iş deneyimi olduğu 24'ünün ise kadın kooperatifine katılmadan önce herhangi bir deneyimine sahip olmadığı görülmektedir. Buradan daha önce iş gücüne katılmamış kadınların iş gücüne katılabilmesi için kadın kooperatiflerinin önemli bir örgütlenme modeli olduğu anlaşılmaktadır. Kadınların kooperatif aracılığıyla kazandıkları deneyim ilk iş deneyimi ve elde ettikleri gelir birçok katılımcı için kişisel ilk geliri ifade etmektedir.

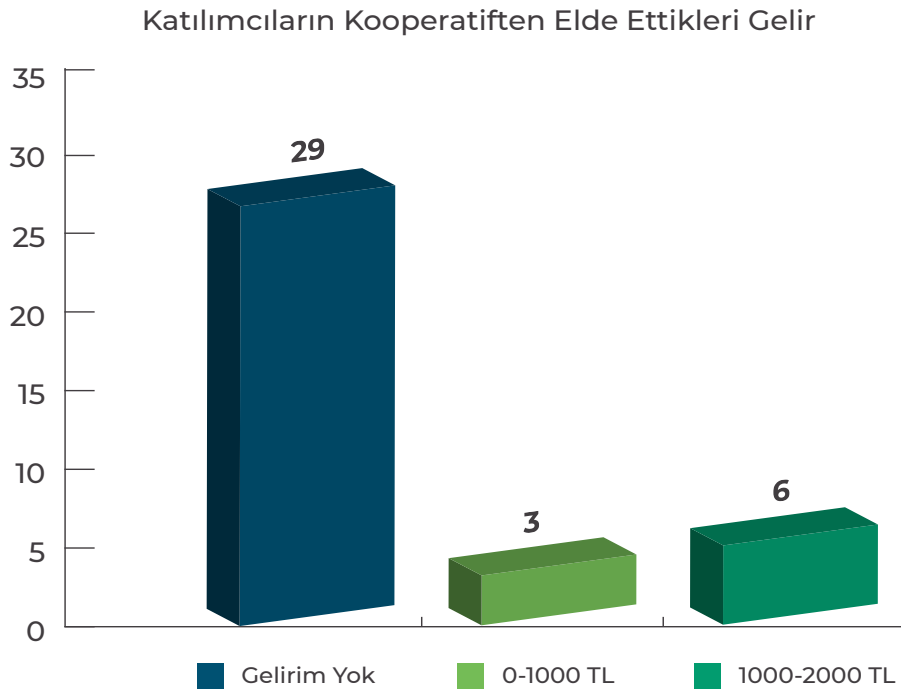
Daha Önce Başka Bir İşte Çalıştınız mı?

Şekil 18: Daha Önce Başka Bir İşte Çalıştınız mı?

6.2.4. Kooperatiften Elde Ettikleri Gelir

Kadın kooperatifi ortaklarının ve çalışanlarının kooperatif aracılığıyla elde ettikleri gelirin dağılımı Şekil 19'da gösterilmektedir. Burada katılımcıların 29'u gelirlerinin olmadığını ve kooperatiften kazandıkları parayı tekrar kooperatifin ihtiyaçlarına yatırmak zorunda kaldıklarını belirtirken, 6 katılımcı 1.000-2.000 TL, 3 katılımcı ise 0-1.000 TL gelir elde ettiğini ifade etmiştir. Gelir elde edenler daha çok çalışan konumundaki kişilerdir. Kooperatif ortaklarının bir bölümü ise kooperatiften gelir elde etme amaçlarının olmadıklarını kadınlara destek olmak için kooperatife katıldıklarını, kooperatifi daha çok sosyalleşebilecek bir alan olarak gördüklerini ve diğer kadınlara yardımcı olmak için geldiklerini ifade etmişlerdir.

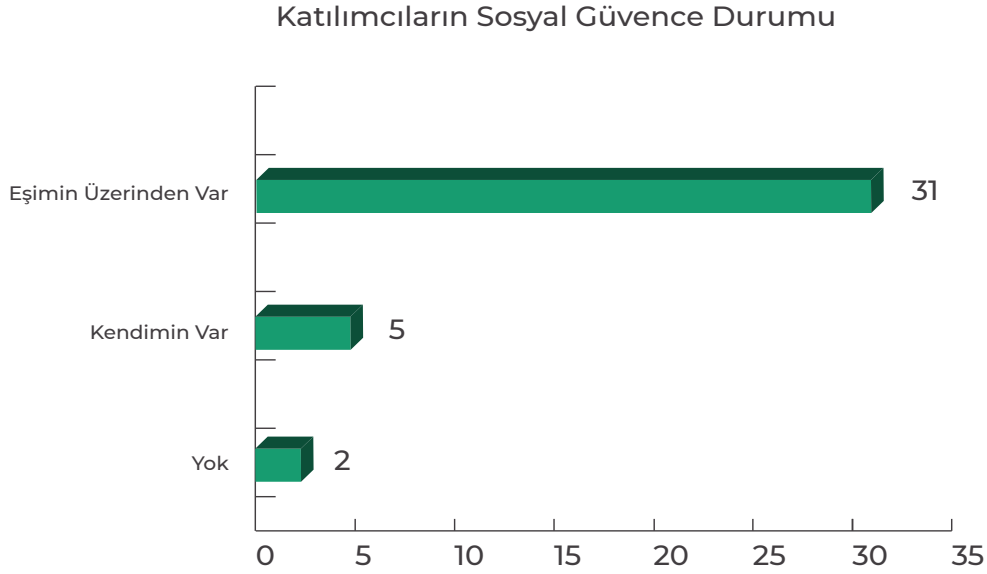

Şekil 19: Katılımcıların Kooperatiften Elde Ettikleri Gelir

Katılımcıların kooperatif aracılığı ile elde ettikleri gelirin bu kadar düşük olması üretimde ve satışta sürdürülebilir bir çizginin yakalanamamış olmasından kaynaklanmaktadır, bunun yanında diğer zorunlu giderler ve yükümlülükler de kadın kooperatiflerini zorlamaktadır. Dışarıdan destek alamayan kooperatiflerde bu durum daha belirgin biçimde gözlemlenmektedir.

6.2.5. Sosyal Güvence Durumu

Araştırmaya katılan kadın kooperatifi ortaklarının ve çalışanlarının sosyal güvence durumu Şekil 20'de görülmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre 31 katılımcının eşi üzerinden sosyal güvencesi vardır, 5 katılımcının kendi üzerinden sosyal güvencesi vardır, 2 katılımcının ise sosyal güvencesi yoktur.

Şekil 20: Katılımcıların Sosyal Güvence Durumu

6.2.6. Kadın Kooperatiflerine Katılma Nedenleri

Katılımcıların kooperatife katılma nedenlerine Tablo 14'te yer verilmiştir. Tabloya göre katılımcıların kooperatife katılma nedenlerinin başında ekonomik açıdan bağımsız olmak ve iş yaşamına katılmak gelmektedir. Burada ön plana çıkan ikinci neden ise insanlarla iletişim kurmak ve sosyalleşmektir. Bu da kadın kooperatiflerinin birçok kooperatif ortağı ve çalışanı için sadece iş ortamı olarak değil aynı zamanda sosyalleşebilecekleri bir alan olduğunu açıkça göstermektedir.

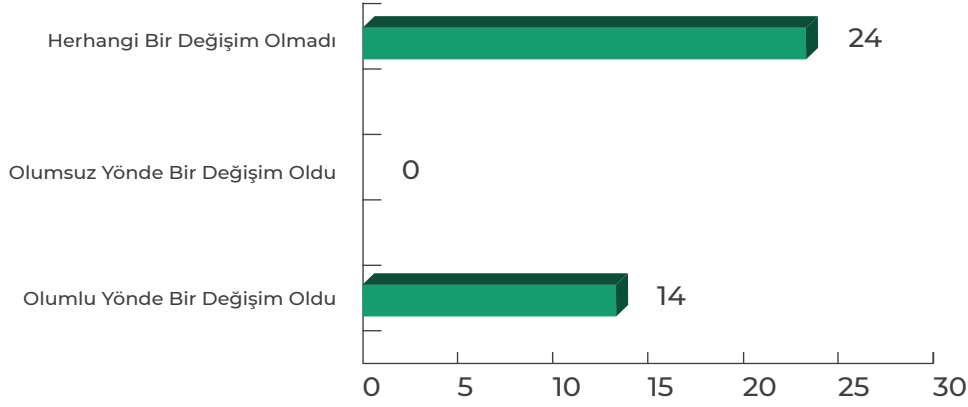
Tablo 14: Katılımcıların Kadın Kooperatiflerine Katılma Nedenleri

	Frekans Sayısı
Ekonomik açıdan bağımsız olabilmek için	22
Kendi ihtiyaçlarımı karşılayabilmek için	12
Aile ihtiyaçlarını karşılamak	15
İnsanlarla iletişim kurmak ve sosyalleşmek için	17
İş yaşamına katılmak için	22
Kendimi geliştirmek için	8

6.2.7. Aile ve Çevrelerinin Bakış Açısı

Kadınların kooperatife katılımlarının aileleri ve çevresi tarafından aldığı tepki Şekil 21'de gösterilmiştir. Katılımcılardan 14'ü kooperatife katılmalarının ailesi ve çevresinin bakış açısında olumlu bir değişme neden olduğunu 24'ü ise herhangi bir değişime neden olmadığını ifade etmiştir. Olumsuz yönde bir değişime neden olduğunu söyleyen herhangi katılımcı olmamıştır.

Kooperatife Katıldıktan Sonra Ailenizin ve Çevrenizin Size Bakış Açısı Hangi Yönde Değişti?

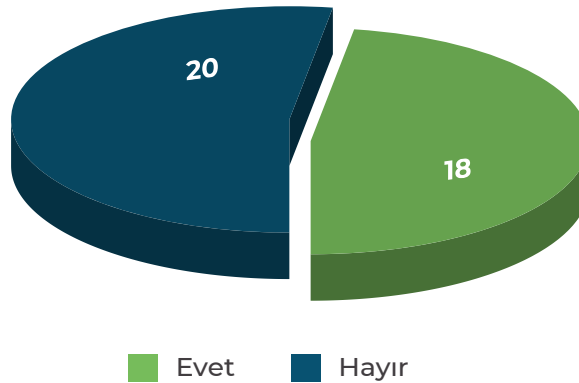

Şekil 21: Kooperatife Katıldıktan Sonra Ailenizin ve Çevrenizin Size Bakış Açısı Hangi Yönde Değişti?

6.2.8. Kooperatif Aracılığıyla Aldıkları Eğitimler

Kooperatifler kadınlara bir taraftan ekonomik hayata katılma fırsatı sağlarken bir taraftan da eğitim faaliyetleri ile hayat boyu eğitim olanağı sağlamaktadır. Kadınlar kooperatif aracılığı ile aldıkları eğitimlerle yeni beceriler kazanmakta, bunlar teknik beceriler olabileceği gibi sosyal beceriler de olabilmektedir. Araştırma kapsamındaki kadın kooperatifi ortaklarının ve çalışanlarının kooperatif aracılığıyla eğitime katılma durumları Şekil 22’de sunulmaktadır. Katılımcılardan 18’i kooperatif aracılığıyla eğitim aldınız mı sorusuna evet, 20’si ise hayır cevabını vermiştir. Araştırmadan elde edilen veriler ve yapılan gözlemler bu alanda gerçekleştirilen çalışmaların değerli oluğuna ve bölgedeki kadın kooperatiflerinin farklı kurum ve kuruluşların sağladığı eğitim desteklerinden daha fazla yararlanması gerektiğine işaret etmektedir.

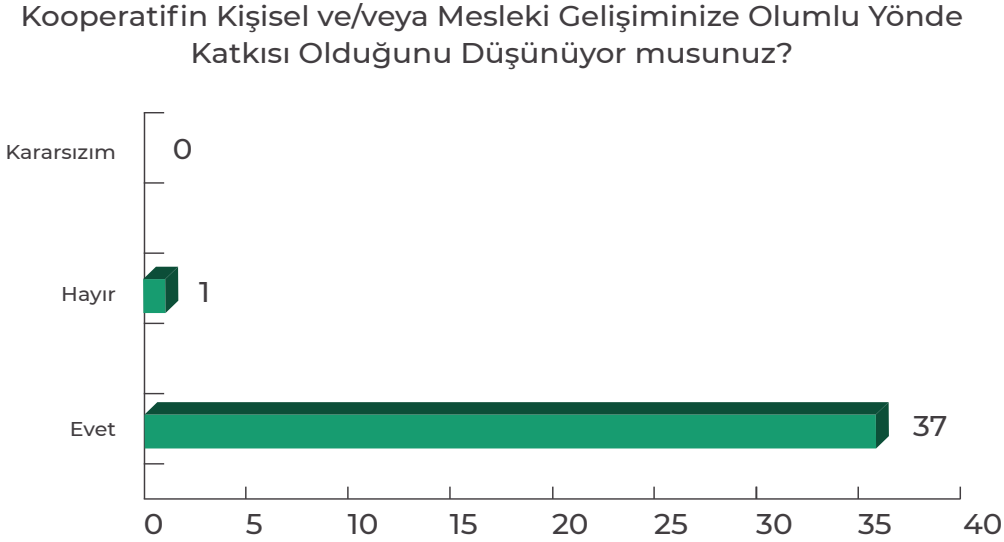
Kooperatif Aracılığıyla Herhangi Bir Eğitim Aldınız mı?

Şekil 22: Kooperatif Aracılığıyla Herhangi Bir Eğitim Aldınız mı?

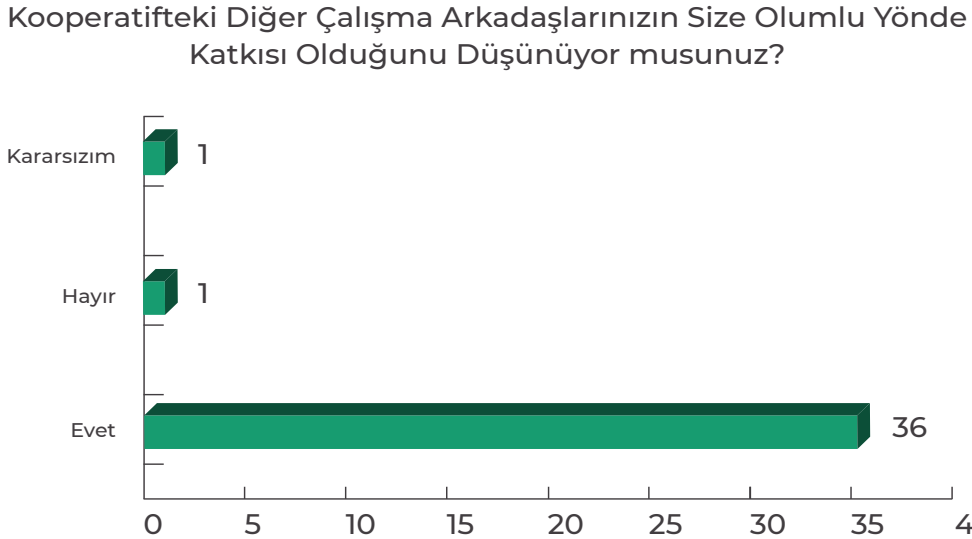
6.2.9. Kişisel ve/veya Mesleki Gelişimlerine Katkısı

Kadın kooperatiflerinin katılımcıların kişisel ve mesleki gelişimine katkısı Şekil 23'te gösterilmiştir. Kişisel ve mesleki gelişim kavramları burada yeni beceriler kazanma, kadınlar arasındaki dayanışma, kadının güçlenmesi ve toplumsal cinsiyet rollerindeki değişim olarak ele alınmıştır. Katılımcıların 37'si kadın kooperatifinin kişisel ve mesleki gelişime olumlu yönde etkisi olduğunu dile getirmiştir.

Şekil 23: Kooperatifin Kişisel ve/veya Mesleki Gelişiminize Olumlu Yönde Katkısı Olduğunu Düşünüyor musunuz?

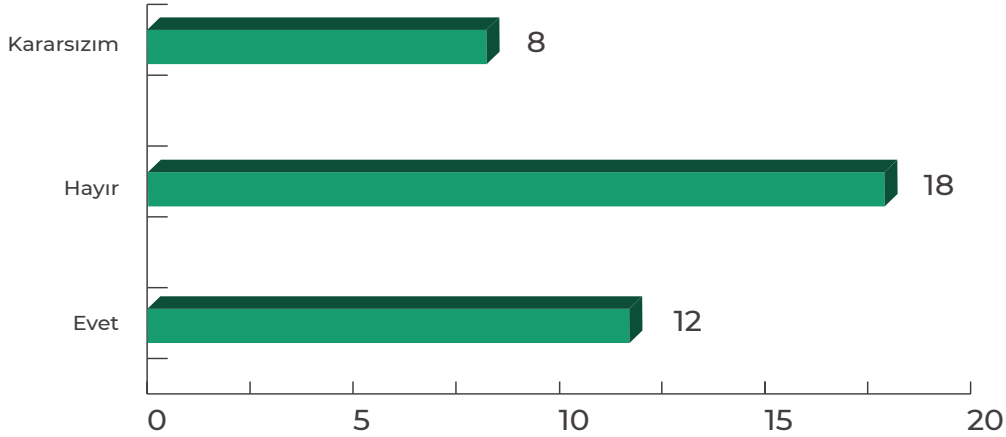
Kooperatifteki çalışma arkadaşlarının katılımcılar üzerine etkisi Şekil 24'te gösterilmiştir. Katılımcıların 36'sı kooperatifteki diğer çalışma arkadaşlarının size olumlu katkısı oldu mu sorusuna evet şeklinde cevap verirken sadece 1 katılımcı bu soruya hayır olarak cevap vermiştir.

Şekil 24: Kooperatifteki Diğer Çalışma Arkadaşlarınızın Size Olumlu Yönde Katkısı Olduğunu Düşünüyor musunuz?

Kooperatifin katılımcıların ailelerindeki kararlara katılımına olan etkisi Şekil 25'te gösterilmiştir. Katılımcıların 18'i kooperatifte çalışmanın aile içerisinde alınan kararlara katılımını artırmadığını düşünmektedir. Katılımcılardan 12'si kooperatifte çalışmaya başladıktan sonra ailenizdeki kararlara katılımınızın arttığını hissettiniz mi sorusuna evet cevabı verirken 8'i bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Kooperatifte Çalışmaya Başladıktan Sonra Ailenizdeki Kararlara Katılımınızın Arttığını Hissettiniz mi?

Şekil 25: Kooperatifte Çalışmaya Başladıktan Sonra Ailenizdeki Kararlara Katılımınızın Arttığını Hissettiniz mi?

6.2.10. Karşılaştıkları Engel ve Sorunlar

Tablo 15'te katılımcıların karşılaştıkları sorunlar ve engeller gösterilmiştir. Kooperatif ortaklarının ve çalışanlarının karşılaştıkları sorunun başında sorumlulukları ve iş yüklerindeki artış gelmektedir. Katılımcıların 28'i "Kooperatifte çalışmak iş yükümü ve sorumluluklarımı artırdı." ifadesini katılıyor ve kesinlikle katılıyor şeklinde onaylamıştır. Katılımcıların işaret ettiği bir diğer sorun alanı eğitim seviyesi ve mesleki bilgi ve beceri eksikliğidir. Katılımcıların 15'i "Kooperatifte çalışmaya başlamadan önce eğitim seviyemin çalışma hayatına katılmak için yetersiz olduğunu düşünüyordum." ifadesini, katılımcıların 14'ü ise "Kooperatifte çalışmaya başlamadan önce mesleki bilgi/becerimin çalışma hayatına katılmak için yetersiz olduğunu düşünüyordum." ifadesini katılıyor veya kesinlikle katılıyor şeklinde onaylamıştır.

Tablo 15: Katılımcıların Karşılaştığı Engel ve Sorunlar

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Ailem kooperatifte çalışmama ve/veya kooperatife ortak olmama karşı çıktı.	36	2	0	0	0

Eşim kooperatifte çalışmama ve/veya kooperatife ortak olmama karşı çıktı	33	2	0	3	0
Yaşlı/çocuk bakıyorum kooperatife düzenli gelemiyorum.	32	3	0	2	1
Ev işleri çok vaktimi alıyor kooperatife yeterli zaman ayıramıyorum.	28	3	1	5	1
Kooperatifte çalışmaya başlamadan önce mesleki bilgi/becerimin çalışma hayatına katılmak için yetersiz olduğunu düşünüyordum.	18	3	3	6	8
Kooperatifte çalışmaya başlamadan önce eğitim seviyemin çalışma hayatına katılmak için yetersiz olduğunu düşünüyordum.	19	2	2	6	9
Kooperatifte çalışmak iş yükümü ve sorumluluklarımı artırdı.	8	1	1	10	18
Kooperatifte çalışmamın olumlu karşılanmayacağından endişe ediyorum, çevre baskısı yaşıyorum.	30	7	0	0	1

6.2.11. Kadın Kooperatiflerinin Etkileri

Kadın kooperatifinin ortakları ve çalışanları üzerindeki olumlu etkileri Tablo 16'da gösterilmiştir. Katılımcılar tarafından en fazla vurgulanan temalar özgüven/özsaygı, yeni beceriler edinme ve dayanışma temasıdır. Katılımcılardan 35'i "Kooperatifte olmak yeni şeyler öğrenmeme olanak tanıdı." ifadesini katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde onaylarken, "Kooperatif özgüven/özsaygı kazanmama katkı sağladı." ifadesi 34 katılımcı tarafından katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde onaylanmıştır. "Kooperatifte olmak mesleki bilgi/becerimi artırdı." ve "Kooperatifte ortaklar ve çalışanlar arasında dayanışma vardır." ifadeleri ise 32 katılımcı tarafından katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde onaylanarak yine ön plana çıkan ifadeler arasında olmuştur.

Tablo 16: Kadın Kooperatiflerinin Katılımcılar Üzerindeki Olumlu Etkileri

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kooperatifte olmak mesleki bilgi/becerimi artırdı.	3	1	2	8	24
Kooperatifte olmak yeni şeyler öğrenmeme olanak tanıdı.	1	1	1	10	25
Kooperatif özgüven/özsaygı kazanmama katkı sağladı.	1	2	1	11	23
Ekonomik bağımsızlığımı kazanmama katkı sağladı.	3	3	4	9	19
Kooperatifte ortaklar ve çalışanlar arasında dayanışma vardır.	1	2	3	9	23
Kooperatif ortakları/ çalışanları karar verme süreçlerine aktif olarak katılım sağlar.	1	2	10	5	20
Kooperatifte güven ortamı vardır.	1	2	5	10	20

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırma kapsamında elde edilen birincil ve ikincil veriler TR71 Bölgesindeki aktif kadın kooperatiflerinin nispeten yeni kooperatifler olduğuna dikkat çekmektedir. Saha araştırmaları sırasında ulaşılan 16 aktif kadın kooperatifinin yarısı henüz bir yılını doldurmamış kooperatifler iken diğer yarısı bir veya iki yıldır faaliyette olan kooperatiflerdir. Bu durum son iki yılda aktif kadın kooperatifi sayısındaki artışa ve bölgedeki kadın kooperatifleri için sürdürülebilirlik sorununun henüz çözüme kavuşturulamadığına işaret etmektedir. Bunun temel nedeni kadınların gerekli altyapı oluşturulmadan, kooperatif işletmeyi ve yasal yükümlülükleri tam olarak öğrenmeden dışardan aldıkları desteklerle kooperatif kurma yoluna gidiyor olmalarıdır. Kadın kooperatifleri her ne kadar sivil toplum kuruluşu gibi düşünülse de yasal yükümlülükler açısından diğer kooperatif türlerinden farkı bulunmamaktadır. Bu noktada da kooperatif işletmeye yönelik bilgi ve beceri eksikliği açıkça hissedilmekte, kadınlar kooperatifin devamlılığını sağlamamaktadır.

Kadın kooperatiflerinin kurulma nedenlerinin en önemlisi yereldeki kadınlara iş olanağı yaratarak kadınların ekonomik olarak güçlenmesine katkı sağlama isteğidir. Araştırma kapsamında yer alan kadın kooperatifleri birbirlerine benzer faaliyetler yürütmekte olup birincil çalışma alanlarını gelir getirici faaliyetler oluşturmaktadır. Ayrıca görüşmeler sırasında sosyal, kültürel ve kapasite geliştirmeye yönelik faaliyetler yürüttükleri bilgisine de ulaşılmıştır.

Bölgedeki kadın kooperatiflerinin en fazla ürettikleri üç ürün sırasıyla gıda ürünleri, hediyeelik eşya ve tarım ürünleridir. Sundukları hizmetlerin başında ise lokanta/gıda satış ve el işi hediyeelik eşya satış dükkânı gelmektedir. Araştırmadan elde edilen veriler kadın kooperatiflerinin birbirine çok benzeyen ürünler üretilip sattıklarını göstermektedir. Bunun temel nedeni ise kadınların hâlihazırda var olan becerilerine dayanarak toplumsal rolleri ile ilişkilendirilebilecek ürün ve hizmetler sağlamayı tercih ediyor olmalarıdır.

Araştırma sonuçları bölgedeki kadın kooperatiflerinin işletme ve örgütlenme becerilerinde farklı seviyede eksiklikler olduğunu ortaya koymaktadır. Saha araştırmaları sırasında bazı kadın kooperatiflerinde kadınlardan ziyade kamu kurumlarının etkin olduğu, bazı kadın kooperatiflerinde ise işlerin büyük ölçüde bir kişi üzerinden yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Bu tip kooperatiflerde kooperatif kurucularının ve ortaklarının güçlendirilmesi, ortak liderlik becerilerinin artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bölgedeki kadın kooperatiflerinin işletme becerilerindeki eksiklikler ise özellikle liderlik, operasyon, tedarik ve pazarlama gibi alanlarda kendini belirgin olarak göstermektedir. Kadın kooperatiflerinin genel olarak sorun yaşadığı alanlardan biri de operasyonel kapasite eksikliği olarak adlandırabileceğimiz ürün ve hizmet üretiminde yaşanan sorunlardır.

Kadın kooperatiflerinin işbirliği yaptığı kurum ve kuruluşların başında belediyeler, kaymakamlıklar ve kooperatiflerle ilgilenen kamu kurumları gelmekte olup bu kurumların verdikleri destekler kadın kooperatiflerinin kuruluşu ve üretimde devamlılığı sağlayabilmesi için oldukça önemlidir. Bunun yanında görüşmeler sırasında bölgedeki kadın kooperatiflerinin desteklerden yararlanma konusunda oldukça aktif ve istekli olduklarını ancak bu konuda bilgilerinin sınırlı olduğu, hibe/destek sağlayan kurum, kuruluş ve ağların bir bölümünden haberdar olmadıkları tespit edilmiştir.

Kooperatifler kadınlara bir taraftan ekonomik hayata katılma fırsatı sağlarken bir taraftan da eğitim faaliyetleri ile hayat boyu eğitim olanağı sağlamaktadır. Kadınlar kooperatif aracılığı ile aldıkları eğitimlerle yeni beceriler kazanmakta bunlar teknik beceriler olabileceği gibi sosyal beceriler de olabilmektedir. Saha çalışmaları sırasında yapılan gözlemler bu alanda gerçekleştirilen çalışmaların değerli oluşuna ve bölgedeki kadın kooperatiflerinin farklı kurum ve kuruluşların sağladığı eğitim desteklerinden daha fazla yararlanması gerektiğine işaret etmektedir.

Bölgedeki kadın kooperatifi ortakları ve çalışanlarının çoğunlukla orta yaşlı, evli, ağırlıklı olarak ilkokul mezunu olmak üzere farklı eğitim seviyesine sahip kadınlardır. Çoğu için kooperatif ilk iş deneyimi ve kazanılan para küçükte olsa kişisel ilk geliri temsil etmektedir. Kooperatife katılmalarının temel nedenleri ekonomik açıdan bağımsız olmak, iş yaşamına katılmak, insanlarla iletişim kurmak ve sosyalleşmektir. Ortak ve çalışanların büyük bir çoğunluğu kooperatifinin kişisel ve mesleki gelişime olumlu yönde etkisi olduğunu dile getirmiş olup en fazla vurguladıkları temalar özgüven/özsaygı, birlikte çalışma ve üretme, yeni beceriler edinme ve dayanışma temaları olmuştur.

KAYNAKÇA

Aldırmaz Akkaya, F. (2018) Türkiye’de Kadın Kooperatiflerinin Sürdürülebilir Kırsal Turizmdeki Önemi ve Finansal Performanslarının Analizi, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Avşar G. (2017) Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Önemi: Eskişehir İlçe ve Mahallelerinde Kadın Kooperatifi Potansiyeli, Yüksek Lisans Tezi Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Eskişehir.

Çetin, H. (2009) “Kalkınma Sürecindeki Kooperatifçiliğin Sosyal, Ekonomik ve Demokratik Etkileri Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Aralık 2009, Cilt: 4, Sayı: 2, s. 40-43.

Gibson, R. (2005) “The Role of Co-operatives in Community Economic Development”, RDI Working Paper, Brandon University, s. 6-10.

International Co-operative Alliance (ICA) (2015) Guidance Notes to the Co-operative Principles.

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV) ve Canadian Cooperative Association (CCA), (2015), Türkiye’de Kadın Kooperatiflerinin Mevcut Durumu, Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, Dünya Bankası.

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) Platformu (2015), Türkiye’de Kadın Kooperatifleşmesi: Eğilimler ve İdeal Tipler, KEİG Yayınları Dizisi, İstanbul.

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) Platformu (2018), Kadın Kooperatifleri Kılavuzu, KEİG Yayınları Dizisi, İstanbul.

Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü (KGM) (2012) Kooperatifçilik ve Kadın Kooperatifleri.

Kazar E. N. (2019) Kadın Yoksulluğunu Azaltmada Kadın Kooperatiflerinin Rolü: İstanbul ve Bursa Örneği, Doktora Tezi, Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Yalova.

Koçtürk, O. M. (2006) “Türkiye’de Kooperatiflerin Vergilendirilmesi”, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt:13, Sayı 2, s 119-136.

Sicchia, S., R. ve Maclean, H. (2006) “Globalization, Povert and Women’s Health”, Mapping the Connections. Canadian Journal of Public Health. Cilt: 97, Sayı: 7, s. 69-71.

Şener, Ü., (2009) Kadın Yoksulluğu, Türkiye Eğitim Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) Değerlendirme Notu, Ankara.

Tarman Z. D., Ayata Z. Önay I. Arık E., Oba M. E., Veziroğlu C. (2020) Türkiye’de Sosyal Girişimciliğin Hukuki Statüsü İhtiyaçlar ve Öneriler, KUSİF Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

Topalhan, T. ve F. Yeşilkaya (2017) “Kadın Yoksulluğunu Etkileyen Faktörlerin Panel Veri Analizi İle Belirlenmesi”, Karatahta İş Yazıları Dergisi, Sayı: 9, s. 55-82.

Zalewski M. (1993) “Feminist Theory and International Relations”, From Cold War to Collapse Theory & World Politics in the 1980s Cambridge University Press, Cambridge, s. 115-144

1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1163&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi: 15.10.2021

1581 Sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1581&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi: 15.10.2021

4572 Sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4572&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi: 15.10.2021

Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi Ana Sözleşmesi <https://ticaret.gov.tr/data/5d41a0d313b87639ac9e013d/8cdca2127f2668cc6c36d994707643d5.pdf> Erişim Tarihi: 15.03.2022

EK 1: ANKET FORMLARI

TR71 Bölgesi Kadın Kooperatifi Yöneticilerine Uygulanan Mevcut Durum Araştırma Anketi

Bu çalışma TR71 Bölgesinde (Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde) bulunan kadın kooperatiflerinin mevcut durumunu, örgütlenme kapasitesini, karşılaştıkları sorunları ve ihtiyaçlarını ortaya koymak amacıyla yapılmaktadır. Araştırmaya katılımda gönüllülük esastır. Size yöneltilen soruları tam ve doğru yanıtlamanız araştırma sonuçlarını etkileyecek olup gerekli hassasiyetin gösterilmesi önem arz etmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilecek veriler 6698 Sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nun 5. ve 6. maddelerinde belirtilen kişisel veri işleme şartları çerçevesinde, sadece mevcut durum analizi ve Ahiler Kalkınma Ajansının politika, program ve faaliyet geliştirmeye yönelik çalışmalarında yol gösterici ve faydalı olması için kullanılacaktır.

Ahiler Kalkınma Ajansı

Genel Bilgiler

Kooperatifin Adı:	
Kooperatifin Bulunduğu İl:	
Anketi Dolduran Kişinin Adı Soyadı:	
Unvanı:	

1. Kooperatifinizin şuan ki durumu nedir?

Aktif

- ☐ Yeni kuruldu
- ☐ Faaliyet halinde

Aktif değil

- ☐ Fesih sürecinde
- ☐ Kapandı

2. Kooperatifiniz faaliyetlerine kaç aydır/yıldır devam ediyor?

- ☐ 0-12 ay
- ☐ 1-2 yıl
- ☐ 3-4 yıl
- ☐ 5 yıl ve daha fazla

3. Kooperatifinizin ortak sayısı kaçtır?

- ☐ Toplam.....
- ☐ Kadın.....
- ☐ Erkek.....

4. Kadın kooperatifi kurma nedeniniz nedir?

- ☐ Kadınlara iş olanağı sağlama ve istihdam yaratma
- ☐ Kadınları sosyal açıdan güçlendirmek
- ☐ Topluma hizmet üretmek
- ☐ Topluma ürün sağlamak
- ☐ Kadınların ortak sorunlarına çözüm üretmek
- ☐ Ortakların örgütlenmesi ve güçlenmesini sağlamak
- ☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

5. Kooperatifçilik eğitimi aldınız mı?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

6. Kooperatif işletmeyi nasıl öğrendiniz?

- ☐ Kendi kendime
- ☐ Diğer ortaklardan
- ☐ Önceki işimden
- ☐ Aile üyelerinden
- ☐ STK'lardan
- ☐ Kamu kurumlarından
- ☐ Diğer kooperatiflerden
- ☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

7. Kadın kooperatifi olarak faaliyet alanlarınız nelerdir?

- ☐ Gelir getirici faaliyetler
- ☐ Sosyal ve kültürel faaliyetler
- ☐ Kadınlara yönelik kapasite ve beceri geliştirme faaliyetleri
- ☐ Kadınları diğer kurumlarca sağlanan hizmetlere yönlendirme
- ☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

8. Kooperatifinizin yıllık geliri ne kadar?

.....

9. Kooperatifinizin gelir kaynakları nelerdir?

- ☐ Satış gelirleri
- ☐ Hibe/Destek
- ☐ Bağışlar
- ☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

10. Kooperatifinizin ilk kuruluş yatırımı hangi kaynaklardan finanse edilmiştir?

- ☐ Öz sermaye
- ☐ Hibe/Destek
- ☐ Banka/Finans kuruluşu kredisi
- ☐ Bağış
- ☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

11. Kooperatifinizin gelir getirici ürün/hizmetleri nelerdir?

Ürünler

- ☐ Gıda
- ☐ El işleri
- ☐ Tarım ürünleri
- ☐ Dokuma
- ☐ Hayvansal ürünler
- ☐ Hazır giyim
- ☐ Tekstil
- ☐ Sabun/Kişisel bakım ürünleri vb.
- ☐ Hediyelik eşya

☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

Hizmetler

☐ Lokanta/gıda satış

☐ El işi/Hediyelik eşya satış dükkânı

☐ Eğitim

☐ Pansiyon

☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

12. Satışlarınızı nasıl gerçekleştiriyorsunuz?

.....

13. E-ticaret, dijital pazarlama gibi alanlarda bilgi ve tecrübeniz var mı?

.....

14. Faaliyetlerinizi yürüttüğünüz binanın mülkiyet durumu nedir?

☐ Kooperatife ait

☐ Kira

☐ Başka kurum/kuruluş tarafından kooperatife tahsis edildi

☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

15. Ortaklara risturn ödemesi yapılıyor mu? Yapılıyorsa oranı nedir?

☐ Evet ☐ Hayır

16. Belediyeden ya da herhangi bir kamu kurumundan yardım gördünüz mü?

☐ Evet ☐ Hayır

17. Aktif olarak yardım görmeye devam ediyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

18. Kooperatifte çalışma saatleri nasıldır?

.....

19. Kooperatifinizde çalışanların genel profili nasıldır? Eğitim düzeyi ve yoksulluk durumları hakkındaki gözlemleriniz nelerdir?

.....

20. Kooperatif olarak işbirliği yaptığınız kurum kuruluşlar var mıdır? Bunlar hangileridir?

☐ Yok

☐ Kaymakamlık

- ☐ Belediye
- ☐ İl/İlçe Ticaret Müdürlükleri
- ☐ Ticaret Odaları
- ☐ Diğer kadın kooperatifleri
- ☐ Sivil toplum kuruluşları
- ☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

21. Hangi alanlarda işbirliği yapıyorsunuz?

- ☐ Ağ oluşturma
- ☐ Ticaret
- ☐ Teknik destek alma/verme
- ☐ Eğitim
- ☐ Deneyim paylaşımı
- ☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

22. Kadın kooperatifi olarak ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

Dış/Mali güçlükler

- ☐ Kadın kooperatiflerin sosyal yönünün yeterince anlaşılmamış olması
- ☐ Vergi ödemeleri
- ☐ Kira ödemeleri
- ☐ Ücret ödemeleri
- ☐ İşletme genel giderleri
- ☐ Diğer zorunlu giderler
- ☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

İç Güçlükler

- ☐ Örgütlenme becerisindeki eksiklikler
- ☐ İşletme becerilerindeki eksiklikler
- ☐ Operasyonel kapasite eksikliği
- ☐ Kişiler arası sorunlar
- ☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

23. Hibe/Destek almaya yönelik herhangi bir başvurunuz oldu mu?

- ☐ Evet ☐ Hayır

24. Hibe/Destek almaya hak kazandınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

25. Hangi kurum/kuruluşlardan hibe/destek aldınız?

☐ Ticaret Bakanlığı

☐ Belediye

☐ Kalkınma Ajansları

☐ KOSGEB

☐ Avrupa Birliği Fonları

☐ Birleşmiş Milletler

☐ Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı

☐ Sabancı Vakfı

☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

26. Hibe/Destek programına ilişkin duyuruları nereden takip ediyorsunuz?

.....

27. Kooperatifinizin ihtiyaçları nelerdir?

☐ Mekân

☐ Eğitim

☐ Teknik destek/Danışmanlık

☐ Ürün/iş geliştirme

☐ Mali destek

☐ Ekipman

☐ Personel

☐ Ağ oluşturma/Ortaklık

☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

28. Kadın kooperatifi olarak yaşadığınız sorunlara çözüm üretilmesi noktasında öneri ve beklentileriniz nelerdir?

.....

Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederiz

TR71 Bölgesi Kadın Kooperatifleri Ortakları/ Çalışanlarına Uygulanan Mevcut Durum Araştırma Anketi

Bu çalışma TR71 Bölgesinde (Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde) bulunan kadın kooperatiflerinin mevcut durumunu, örgütlenme kapasitesini, karşılaştıkları sorunları ve ihtiyaçlarını ortaya koymak amacıyla yapılmaktadır. Araştırmaya katılımda gönüllülük esastır. Size yöneltilen soruları tam ve doğru yanıtlamanız araştırma sonuçlarını etkileyecek olup gerekli hassasiyetin gösterilmesi önem arz etmektedir.

Araştırma kapsamda elde edilecek veriler 6698 Sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nun 5. ve 6. maddelerinde belirtilen kişisel veri işleme şartları çerçevesinde, sadece mevcut durum analizi ve Ahiler Kalkınma Ajansının politika, program ve faaliyet geliştirmeye yönelik çalışmalarında yol gösterici ve faydalı olması için kullanılacaktır.

Ahiler Kalkınma Ajansı

Genel Bilgiler

Kooperatifin Adı:	
Kooperatifin Bulunduğu İl:	
Anketi Dolduran Kişinin Adı Soyadı:	
Unvanı: Ortak/Çalışan	

1. Yaşınız nedir?

☐ 18-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 51-60 ☐ 61 yaş ve üzeri

2. Eğitim durumunuz nedir?

☐ Okuma yazma bilmiyorum
☐ Okuma yazma biliyorum ama hiç okula gitmedim
☐ İlkokul mezunuyum
☐ İlköğretim mezunuyum
☐ Ortaokul veya dengi meslek okulu mezunuyum
☐ Lise veya dengi meslek okulu mezunuyum
☐ Yüksekokul veya fakülte mezunuyum
☐ Yüksek lisans mezunuyum
☐ Doktora mezunuyum

3. Medeni durumunuz nedir?

☐ Bekâr ☐ Evli ☐ Ayrı/Boşanmış

4. İkamet ettiğiniz konutun mülkiyet durumu nedir?

☐ Kendi evimiz ☐ Kira ☐ Kira ödemededen kullanılıyor ☐ Diğer

5. Evinizde bakıma muhtaç biri var mı? Hasta, yaşlı küçük çocuk gibi?

☐ Evet ☐ Hayır

6. Evin geçimini kim ya da kimler sağlıyor?

☐ Ben ☐ Eşim ☐ Çocuklarım ☐ Annem/Kayınvalidem/Babam/Kayınpederim ☐ Diğer

7. Ne kadar süredir kooperatifte çalışıyorsunuz ve/veya kooperatife ortakısınız?

☐ 0-12 ay ☐ 1-2 yıl ☐ 3-4 yıl ☐ 5 yıldan fazla

8. Çalıştığınız kooperatifte hangi üretim/hizmeti gerçekleştiriyorsunuz?

.....

9. Daha önce başka bir işte çalıştınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

10. Kooperatiften aylık ne kadar gelir elde ediyorsunuz?

☐ Gelirim yok ☐ 0-1.000 TL ☐ 1.000-2.000 TL ☐ 2.000-3.000 TL
☐ 3.000-4.000 TL ☐ 4.000-5.000 TL ☐ 5.000 TL üstü

11. Sosyal güvenceniz var mı? Kimin üzerinden?

☐ Yok ☐ Kendimin var ☐ Eşimin üzerinden var ☐ Babamın üzerinden var

12. Kooperatife katılma nedeniniz nedir?

- ☐ Ekonomik açıdan bağımsız olabilmek için
- ☐ Kendi ihtiyaçlarımı karşılayabilmek için
- ☐ Aile ihtiyaçlarını karşılayabilmek için
- ☐ İnsanlarla iletişim kurmak ve sosyalleşmek için
- ☐ İş yaşamına katılmak için
- ☐ Kendimi geliştirmek için
- ☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz.)

13. Kooperatife katıldıktan sonra ailenizin ve çevrenizin size bakış açısı hangi yönde değişti?

- ☐ Olumlu yönde bir değişim oldu
- ☐ Olumsuz yönde bir değişim oldu
- ☐ Herhangi bir değişim olmadı

14. Kooperatif aracılığıyla herhangi bir eğitim aldınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

15. Ne tür eğitimler aldınız?

.....

16. Kooperatifin kişisel ve/veya mesleki gelişiminize olumlu yönde katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

17. Kooperatifteki diğer çalışma arkadaşlarınızın size olumlu yönde katkısı olduğunu düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

18. Kooperatifte çalışmaya başladıktan sonra ailenizdeki kararlara katılımınızın arttığını hissettiniz mi?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kararsızım

19. Kooperatife katılma sürecinde ne tür engel ve sorunlarla karşılaştınız? Aşağıdaki ifadelerle ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.

	1.Kesinlikle Katılmıyorum	2.Katılmıyorum	3.Kararsızım	4.Katılıyorum	5.Kesinlikle Katılıyorum
Ailem kooperatifte çalışmama ve/veya kooperatife ortak olmama karşı çıktı.					
Eşim kooperatifte çalışmama ve/veya kooperatife ortak olmama karşı çıktı					
Yaşlı/çocuk bakıyorum kooperatife düzenli gelemiyorum.					
Ev işleri çok vaktimi alıyor kooperatife yeterli zaman ayıramıyorum.					
Kooperatifte çalışmaya başlamadan önce mesleki bilgi/becerimin çalışma hayatına katılmak için yetersiz olduğunu düşünüyordum.					
Kooperatifte çalışmaya başlamadan önce eğitim seviyemin çalışma hayatına katılmak için yetersiz olduğunu düşünüyordum.					
Kooperatifte çalışmak iş yükümü ve sorumluluklarımı artırdı.					
Kooperatifte çalışmamın olumlu karşılanmayacağından endişe ediyor, çevre baskısı yaşıyorum.					

20. Kooperatifinizin geliştirilmesi ve karşılaştığınız sorunlara çözüm üretilmesi noktasında öneri ve beklentileriniz nelerdir?

.....

21. Kooperatifte çalışmanın/ortak olmanın sizin için olumlu yanları/size katkıları nelerdir? Aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.

	1.Kesinlikle Katılmıyorum	2.Katılmıyorum	3.Kararsızım	4.Katılıyorum	5.Kesinlikle Katılıyorum
Kooperatifte olmak mesleki bilgi/becerimi artırdı.					
Kooperatifte olmak yeni şeyler öğrenmeme olanak tanıdı.					
Kooperatif özgüven/ özsaygı kazanmama katkı sağladı.					
Ekonomik bağımsızlığımı kazanmama katkı sağladı.					
Kooperatifte ortaklar ve çalışanlar arasında dayanışma vardır.					
Kooperatif ortakları/ çalışanları karar verme süreçlerine aktif olarak katılım sağlar.					
Kooperatifte güven ortamı vardır.					

22. Kooperatifin bir parçası olmak sizin için ne ifade ediyor?

.....

Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederiz.

AHİLER KALKINMA AJANSI

Cevher Dudayev Mah. Vatan Cad. No:42/1 Merkez / NEVŞEHİR

Tel: 0 (384) 214 36 66

Faks: 0 (384) 214 00 46

E-Posta: info@ahika.gov.tr

Mart 2022, ISBN: 978-605-80925-8-7

Kalkınma Ajansı Yayınları Bedelsizdir, Satılamaz.

www.ahika.gov.tr